

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY CZARNE 2023+

DIAGNOZA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI GMINY CZARNE

Data opracowania: czerwiec 2023

Zamawiający:

Urząd Miasta i Gminy Czarne

ul. Moniuszki 12

77-330 Czarne

Wykonawca:

Kreatus sp. z o.o.

43-300 Bielsko-Biała, 11 Listopada 60-62

nr KRS: 0000482632, NIP: 9372667946, REGON: 243401618

tel.: + 48 33 300 34 80, fax.: +48 33 300 30 87

e-mail: biuro@kreatus.eu

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE	4
2	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY CZARNE.....	6
2.1	DEMOGRAFIA	6
2.2	GOSPODARKA I RYNEK PRACY	10
2.3	POMOC SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA	15
2.4	PRZESTĘPCZOŚĆ.....	18
2.5	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	18
2.6	FINANSE PUBLICZNE.....	19
2.7	KULTURA I SPORT	20
2.8	TURYSTKA.....	21
2.9	EDUKACJA	22
2.10	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	25
2.11	INFRASTRUKTURA MIESZKANIOWA.....	26
3	METODYKA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI ORAZ OPRACOWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI	30
4	WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO NA TERENIE GMINY CZARNE	34
4.1	SFERA SPOŁECZNA	35
4.1.1	POMOC SPOŁECZNA.....	35
4.1.2	PRZESTĘPCZOŚĆ.....	39
4.1.3	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	40
4.2	SFERA GOSPODARCZA.....	41
4.3	SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	41
4.4	SFERA TECHNICZNA.....	42
4.5	SFERA ŚRODOWISKOWA	43
5	WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	44
6	WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO NA TERENIE GMINY CZARNE	47

6.1	ANALIZA DANYCH NA POTRZEBY WYZNACZENIA OBSZARU REWITALIZOWANEGO	47
6.2	SFERA SPOŁECZNA	47
6.2.1	POMOC SPOŁECZNA.....	47
6.2.2	PRZESTĘPCZOŚĆ	48
6.2.3	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	48
6.3	SFERA GOSPODARCZA.....	49
6.4	SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	49
6.5	SFERA TECHNICZNA.....	50
6.6	SFERA ŚRODOWISKOWA	50
6.7	PODSUMOWANIE ANALIZY DANYCH NA POTRZEBY WYZNACZENIA OBSZARU REWITALIZOWANEGO	51
6.8	WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO	52
SPIS WYKRESÓW		54
SPIS TABEL		55
ZAŁĄCZNIKI		57

1 WPROWADZENIE

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji (Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. z 2015 r. poz. 1777).

Interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

- 1) wszyscy mieszkańcy gminy, w tym obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze rewitalizacji, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- 2) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 4) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- 5) organy władzy publicznej;
- 6) inne podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Zgodnie z przepisami prawa, rewitalizacją można objąć obszar do 20% powierzchni gminy, zamieszkiwany przez co najwyżej 30% ludności gminy.

Dobrze prowadzona rewitalizacja powinna kłaść nacisk na kompleksowe, zintegrowane podejście do rozwiązywania zidentyfikowanych problemów lokalnych. Podejmowana interwencja musi być wieloaspektową odpowiedzią na lokalnie występujący kryzys. Ma stanowić zespół działań stawiających sobie za cel pełne przywrócenie do życia konkretnego obszaru tak, aby poprawiła się przede wszystkim jakość życia jego mieszkańców. Jednym z celów interwencji jest pomoc w zakresie odzyskania przez słabsze grupy społeczne zdolności do ich reintegracji na rynku pracy i uczestnictwa w sferze konsumpcji, kultury i rekreacji.

Aktualne podejście do rewitalizacji wyraźnie akcentuje potrzebę uwzględnienia w tym działaniu skoordynowanych, zintegrowanych przedsięwzięć w różnej skali i o różnym zakresie, realizujących szerszą wizję odnowy gminy oraz wspierających powiązania przestrzenne skorelowane z szerszym

otoczeniem. Oznacza to, że rewitalizacja staje się kluczowym elementem rozwoju miast i gmin, przeciwdziałając negatywnym zjawiskom oraz stymulując rozwój społeczny i gospodarczy. Rewitalizacja służy m.in. zwalczaniu ubóstwa, bezrobocia i innych problemów społecznych, dotyczących wytypowanych części gminy, w powiązaniu z poprawą warunków do rozwoju gospodarczego (np. nowe miejsca pracy), rozwoju infrastruktury publicznej (np. sieci komunikacji publicznej, dróg i parkingów itp.) oraz poprawy stanu środowiska (np. zwalczanie tzw. niskiej emisji, likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci itp.). Zdecydowanie odchodzi się zatem w rewitalizacji od realizacji różnorodnych, punktowych, oderwanych od siebie działań, skupionych głównie na zmianach w obszarze infrastruktury, traktując rewitalizację nie jako przebudowę lub adaptację budynków, ale przede wszystkim rozwiązywanie problemów społecznych, poprawę warunków mieszkaniowych, poprawę przestrzeni publicznych oraz zwiększanie atrakcyjności gospodarczej.

Skuteczna rewitalizacja terenów zdegradowanych w znacznym stopniu zależy jednak od dobrej współpracy władz samorządowych, mieszkańców a także przedsiębiorców, organizacji społecznych i innych podmiotów działających na terenie gminy. Szczególnie ważne jest określenie potrzeb i oczekiwań wobec zmian rewitalizacyjnych, a także problemów i sposobów ich rozwiązania, w które cała społeczność lokalna powinna się zaangażować.

2 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY CZARNE

Gmina Czarne to gmina miejsko-wiejska położona w powiecie człuchowskim w południowo-zachodniej części województwa pomorskiego. Gmina leży nad rzeką Czernicą. Geograficznie gmina położona jest w obrębie makroregionu Pojezierza Południowo Pomorskiego obejmującego w tej części mniejsze jednostki fizyczno-geograficzne zwane mezoregionami jakimi są Równina Charzykowska, Dolina Gwdy oraz Pojezierze Krajeńskie. Ukształtowanie powierzchni gminy jest bardziej urozmaicone w środkowej, południowej i południowo-wschodniej części gminy. Ze względu na większą jej wysokość n.p.m. występują tu większe deniwelacje terenu. Niemal zupełnie płaska jest północna część gminy wchodząca w skład Równiny Charzykowskiej. Okolice miasta Czarne charakteryzuje zróżnicowany krajobraz i przyroda. Głównym elementem przyrodniczym gminy są lasy – stanowią około 50% powierzchni gminy i w większości są to bory sosnowe z udziałem świerka. Gmina nie jest obfita w jeziora – jest ich niewiele i o małej powierzchni. Przebiegające przez tereny szlaki komunikacyjne mają charakter regionalny i lokalny. Są to główne trasy wojewódzkie: nr 201 Gwda-Barkowo i nr 202 Czarne-Rzeczenica. W południowej części gmina przylega do trasy krajowej nr 22 zwanej potocznie „berlinką”.

Gmina zajmuje powierzchnię 234,9 km², a w jej granicach administracyjnych znajduje się 21 miejscowości, w tym 10 wsi sołeckich: Biernatka, Bińcze, Domisław, Kijno, Krzemieniewo, Nadziejewo, Raciniewo, Sierpowo, Sokole oraz Wyczechy. Siedzibą władz Gminy jest miasto Czarne znajdujące się w odległości 20 km od Szczecinka, 35 km od Człuchowa i 50 km od Chojnic.

2.1 Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS)¹ w 2021 roku gmina Czarne liczyła 8 672 mieszkańców, w tym 4 410 kobiet i 4 262 mężczyzn. W latach 2011-2021 liczba mieszkańców zmalała o 7,69%, a liczba kobiet była wyższa niż liczba mężczyzn., jednakże na podstawie danych GUS trudno określić w jaki sposób zjawisko to wyglądało w mieście Czarne i poszczególnych sołectwach.

---

¹ Przedstawione dane GUS nie pozwalają na ocenę wskaźników na terenie poszczególnych sołectw i miasta Czarne, stąd w dalszej części opracowania, na potrzeby ustalenia i oceny tychże wskaźników, posłużono się danymi dotyczącymi faktycznej liczby ludności miasta Czarne i poszczególnych sołectw, zgodnie z danymi dostarczonymi przez Urząd Miasta i Gminy Czarne.

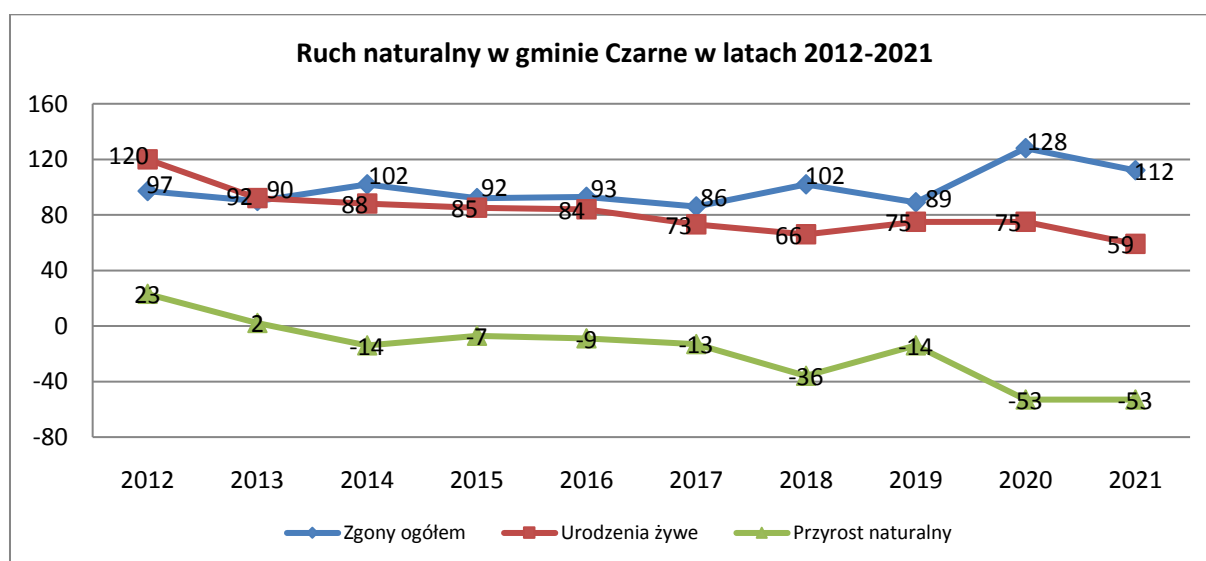
Tabela 1. Ludność gminy Czarne w latach 2012-2021

Rok	Liczba mieszkańców	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	% kobiet w populacji gminy
2012	9 394	4 766	4 628	50,73
2013	9 316	4 727	4 589	50,74
2014	9 280	4 716	4 564	50,82
2015	9 293	4 726	4 567	50,86
2016	9 246	4 716	4 530	51,01
2017	9 193	4 697	4 496	51,09
2018	9 111	4 641	4 470	50,94
2019	9 055	4 629	4 426	51,12
2020	8 792	4 463	4 329	50,76
2021	8 672	4 410	4 262	50,85

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Według GUS w latach 2012-2013 przyrost naturalny w gminie Czarne był dodatni. Od roku 2014 występował natomiast ujemny przyrost naturalny i w 2021 roku wynosił -53, co odpowiada przyrostowi naturalnemu -6,23 na 1000 mieszkańców gminy Czarne. Wśród kobiet wynosił -22, a wśród mężczyzn -31. W latach 2014-2021 liczba zgonów była wyższa niż liczba urodzeń żywych, z czego najwyższy wskaźnik odnotowano w 2020 roku, który wyniósł 128. Na 1000 mieszkańców przypadło 14,76 zgonów. Jest to więcej od wielkości średniej dla województwa pomorskiego oraz więcej od wartości średniej dla całej Polski. Ze statystyk GUS wynika, że w 2021 roku zmarło 112 osób, z czego większość stanowili mężczyźni (51,8%), a urodziło się 59 dzieci (32 dziewczynki i 27 chłopców).

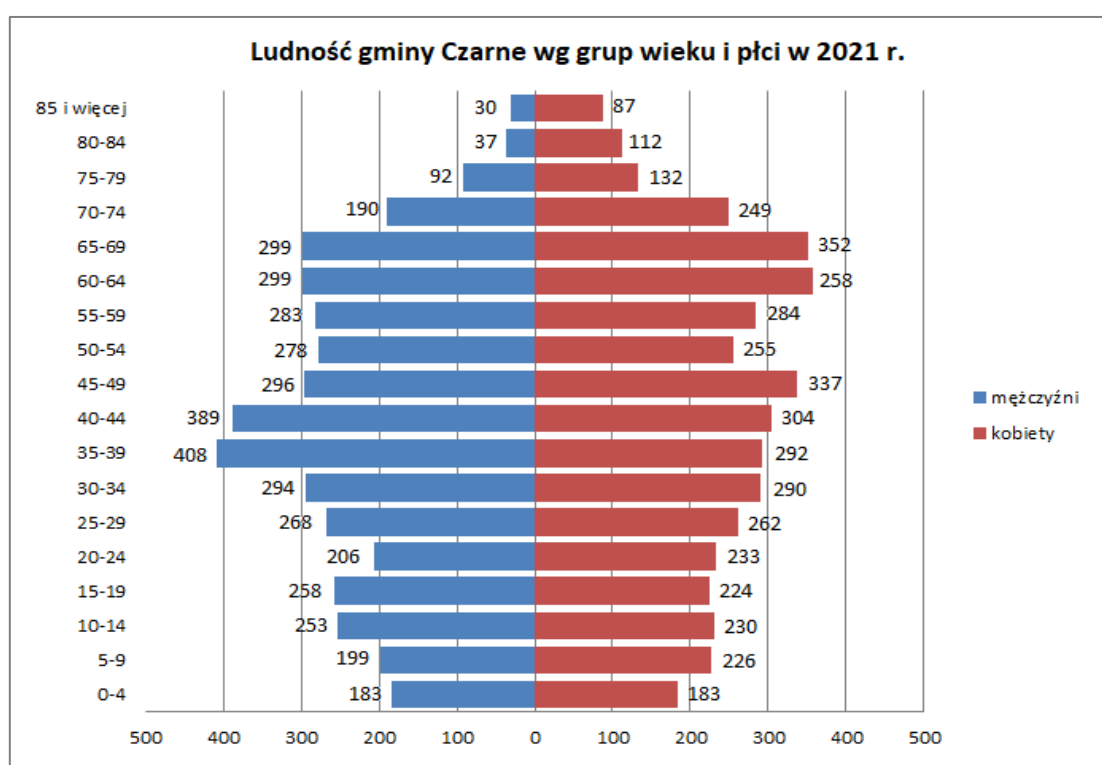
Wykres 1. Ruch naturalny w gminie Czarne w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Piramida wieku, która została zaprezentowana poniżej charakteryzuje regresywną strukturę wieku populacji gminy Czarne. Wysoka przeciętna długość życia oraz ujemny przyrost naturalny przyczyniają się do postępującego i pogłębiającego się starzenia społeczeństwa. Według danych GUS średni wiek mieszkańców gminy w 2021 roku wynosił 41,6 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa pomorskiego (40,9 lat) oraz niższy od średniej wieku mieszkańców Polski (42,1 lat). Średni wiek kobiet to 43 lata, natomiast mężczyzn prawie o trzy lata mniej – 40,2.

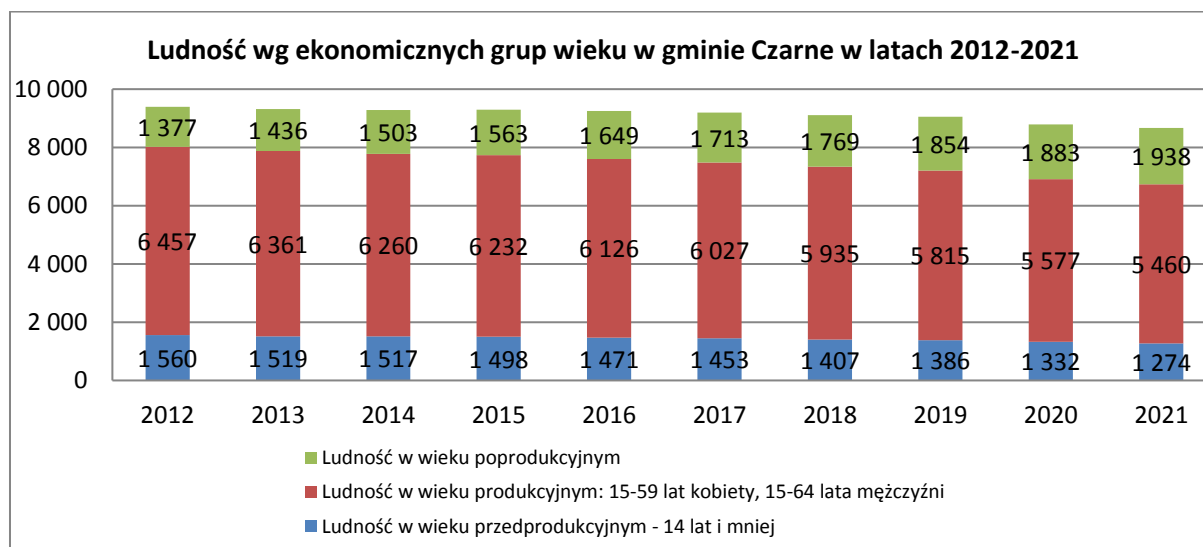
Wykres 2. Ludność gminy Czarne wg grup wiekowych oraz płci w 2021 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wiekowych koresponduje ze zmieniającą się strukturą wieku. Relatywnie wysoki odsetek osób w wieku produkcyjnym świadczy o zaistnieniu zjawiska renty demograficznej – korzystnie wpływającej na dynamikę rozwoju gospodarczego. Według GUS od 2012 roku systematycznie wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło 37,4 osoby w wieku poprodukcyjnym. Jest to więcej niż średnia dla województwa pomorskiego (35,9) oraz mniej niż średnia dla całej Polski (38,2). W analizowanym okresie udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności wzrósł o 7,69 punktów procentowych. Osób w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata) w 2021 roku było 60,8%. Kobiety w wieku produkcyjnym mobilnym stanowiły 62,5% wszystkich kobiet w wieku produkcyjnym, a mężczyźni 59,3% spośród wszystkich mężczyzn w wieku produkcyjnym.

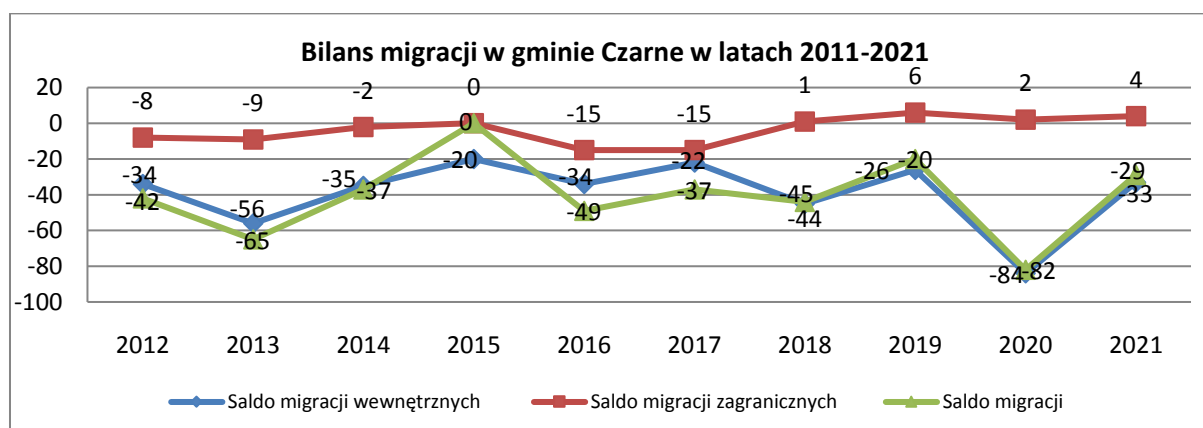
Wykres 3. Ludność w gminie Czarne według ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Przedstawiony poniżej bilans migracji na przestrzeni ostatniej dekady ma charakter ujemny i tym samym pogłębia negatywne skutki ujemnego przyrostu naturalnego. Szczegółowa analiza zameldowań i wymeldowań w gminie Czarne w latach 2012-2021 dowodzi niskiej atrakcyjności osiedleńczej obszaru. W latach 2017-2020 liczba zameldowań miała tendencję spadkową. W 2021 roku nastąpił wzrost o 13 zameldowań. Liczba wymeldowań, która w latach 2016-2019 rosła osiągając poziom 64 wymeldowań, od roku 2020 zaczęła spadać. W całym analizowanym okresie liczba wymeldowani przewyższała liczbę zameldowań.

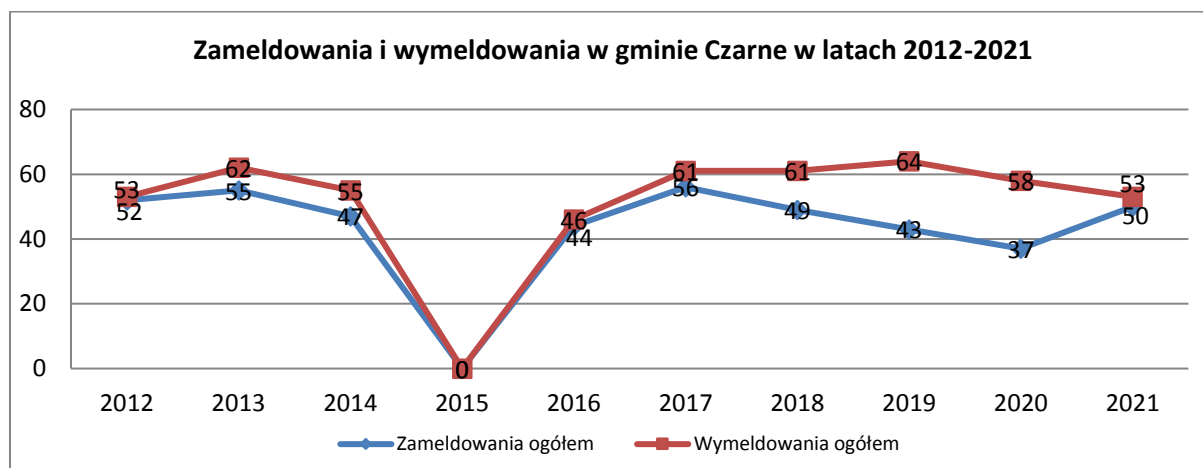
Wykres 4. Bilans migracji w gminie Czarne w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.²

² „0” oznacza brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji było niemożliwe albo niecelowe.

Wykres 5. Zameldowania i wymeldowania w gminie Czarne w latach 2012-2021

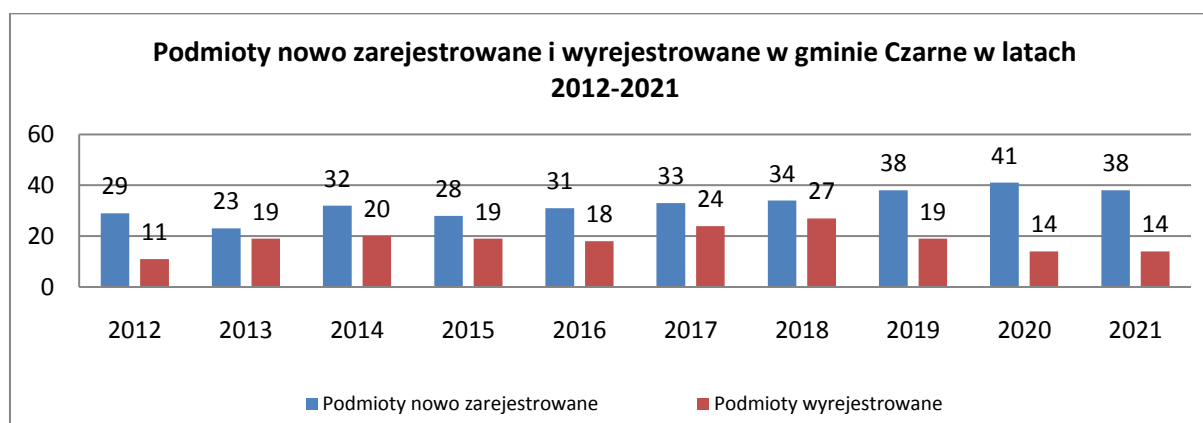

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.³

2.2 Gospodarka i rynek pracy

Według danych GUS w 2021 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 681 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 371 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tym samym roku zarejestrowano 38 nowych podmiotów, a 14 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2012-2021 najwięcej (41) podmiotów zarejestrowano w 2020 roku, a najmniej w 2013 (23). W tym samym okresie najwięcej podmiotów wyrejestrowano z rejestru REGON w roku 2018 (27), a najmniej w 2012 (11).

Wykres 6. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w gminie Czarne w latach 2012-2021

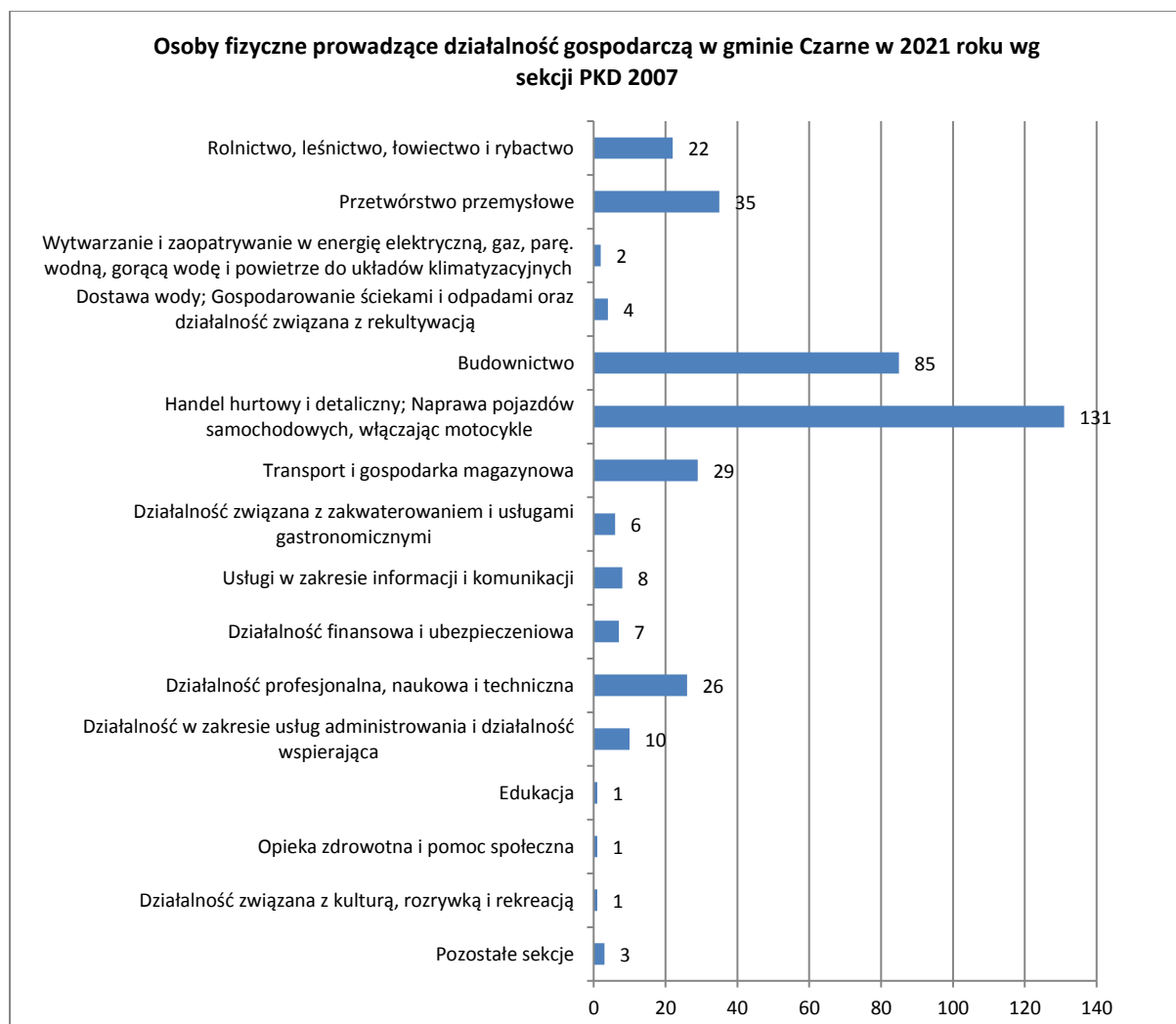

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

³ „0” oznacza brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji było niemożliwe albo niecelowe.

Zestawienie liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Czarne umożliwia zdefiniowanie profilu gospodarczego gminy. Wiodącą rolę (35,31%) posiada działalność bezpośrednio związana z handlem hurtowym detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle, co ma charakter standardowy. Drugą najliczniejszą działalnością jest budownictwo (22,91%).

Wykres 7. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Czarne w 2021 roku wg sekcji PKD 2007

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Analizując rejestr pod kątem zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej jest mikro-przedsiębiorstw zatrudniających 0-9 pracowników. W latach 2012-2021 sytuacja gospodarcza w gminie nie uległa wielkim zmianom. Liczba podmiotów zatrudniających poniżej 9 osób zwiększyła się o 12,04%, natomiast liczba podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób zmniejszyła się o 33,33%, liczba podmiotów zatrudniających od 50 do 249 osób również się zmniejszyła.

Tabela 2. Podmioty wg klas wielkości w gminie Czarne w latach 2012-2021

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0 - 9	566	584	585	596	599	619	615	627	650	658
10 - 49	27	26	24	23	22	23	25	19	19	18
50 - 249	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3
250 - 999	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Razem	599	616	615	625	626	647	645	651	674	681

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 3. Wskaźniki gospodarcze

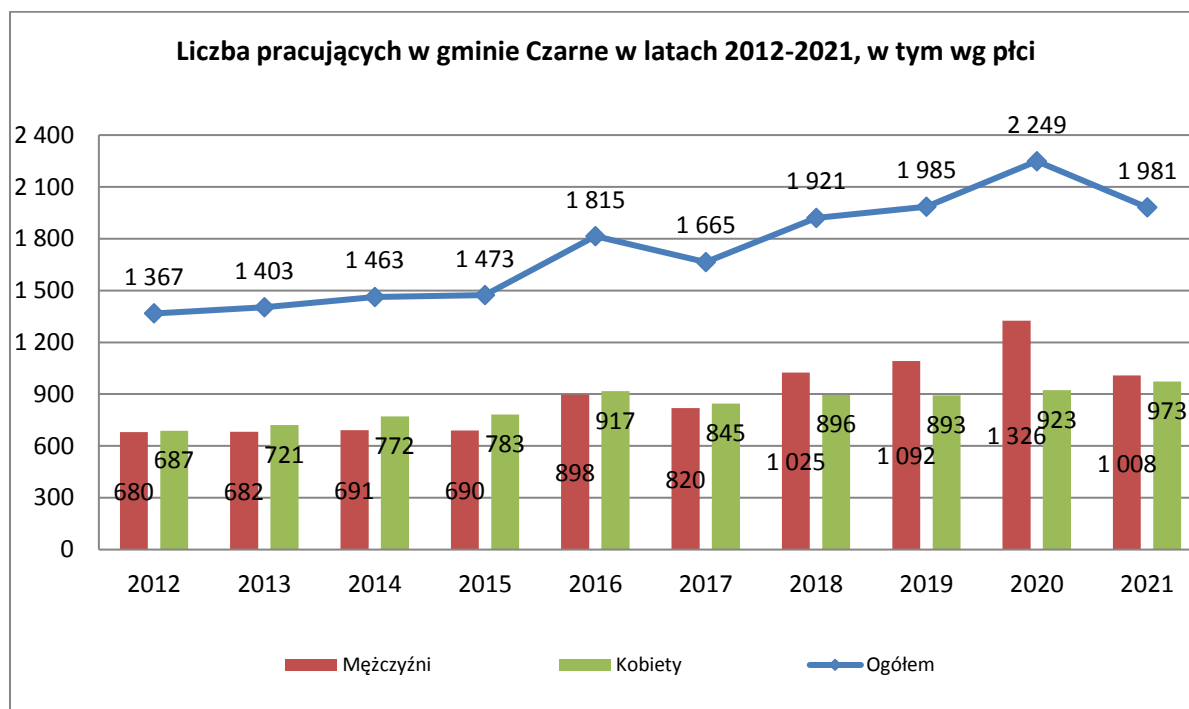
Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. Ludności	638	661	663	673	677	704	708	719	767	785
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	64	66	66	67	68	70	71	72	77	79
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	98,5	102,6	103,5	105,2	107,2	112,9	114,2	117,2	127,3	131,5
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	47	57	53	58	37	67	50	48	64	40
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	72	88	82	91	58	108	81	79	108	68
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	1	0	0	1	2	3	0	0	5	1
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	34	39	48	50	37	39	45	42	28	30
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	40	41	40	41	42	44	44	45	49	50
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	6 134	6 314	6 294	6 445	6 578	6 995	7 133	7 307	8 066	8 303
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,45	2,47	2,48	2,47	2,60	2,94	2,52	2,54	3,07	3,34
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	24	25	25	25	26	29	25	25	31	33
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	5,3	6,0	7,3	7,4	5,4	5,6	6,4	5,8	3,7	3,8
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym	6,1	6,3	6,3	6,4	6,6	7,0	7,1	7,3	8,1	8,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Według danych statystycznych liczba pracujących w latach 2012-2020 w gminie Czarne wzrosła o ponad 39% - z 1 369 osób do 2 249. Świadczy to o tym, że lokalna gospodarka była dość stabilna, jednak w roku 2021 liczba pracujących spadła o 11,92 punktów procentowych (do 1 981 osób), co było spowodowane negatywnymi skutkami pandemii Covid-19. Na 1 000 mieszkańców gminy

pracowało 228 osób. W kontekście analizy liczby pracujących elementem charakterystycznym jest zmienna liczba pracujących kobiet. W latach 2012-2017 stanowiły większą część osób pracujących, jednak od roku 2018 to mężczyźni stanowią większość osób pracujących w gminie.

Wykres 8. Liczba pracujących w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym wg płci

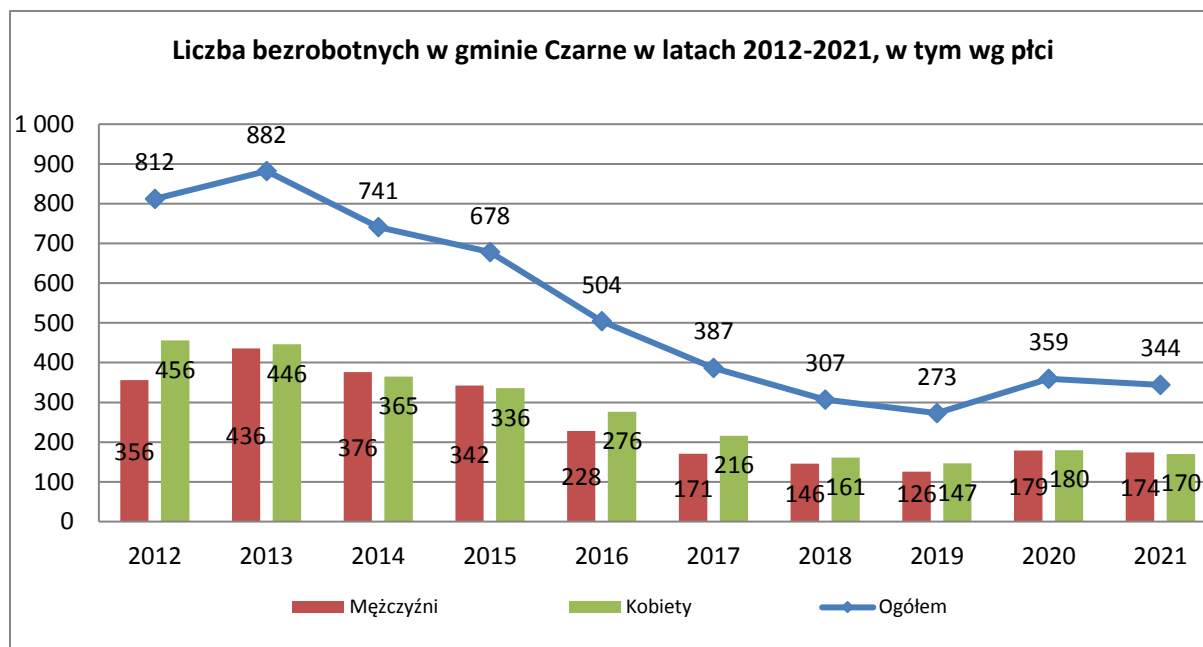

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Zjawisko bezrobocia w latach 2013-2019 drastycznie zmalało (o 66,38%), niemniej w roku 2020 nieco wzrosło, by w 2021 znowu zmaleć. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2013 roku. Analiza liczby bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Czarne pozwala zauważyć, że większość stanowią kobiety, jedynie w 2021 liczba bezrobotnych mężczyzn była nieznacznie wyższa (50,8%). Według GUS szacowana stopa bezrobocia rejestrowanego w 2021 roku wyniosła 11,6%, w tym 12,7% wśród kobiet i 10,7% wśród mężczyzn. Odsetek ten jest znacznie wyższy niż stopa bezrobocia w województwie pomorskim (5,2%) oraz wyższy niż stopa bezrobocia w całej Polsce (5,8%). Liczba osób długotrwale bezrobotnych również spadła w latach 2013-2019 o ponad 62%, jednak w 2020 roku nastąpił wzrost. Spośród 344 mieszkańców zarejestrowanych w 2021 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy, 63 osoby były poniżej 25 roku życia, a 76 osób przekroczyło 50 rok życia. Największy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym był w 2013 roku (13,87%). W latach 2013-2019 nastąpił spadek o 9,18 punktów procentowych, przy czym w kolejnych latach zjawisko to ma charakter naprzemienny. W analizowanym okresie udział zarejestrowanych

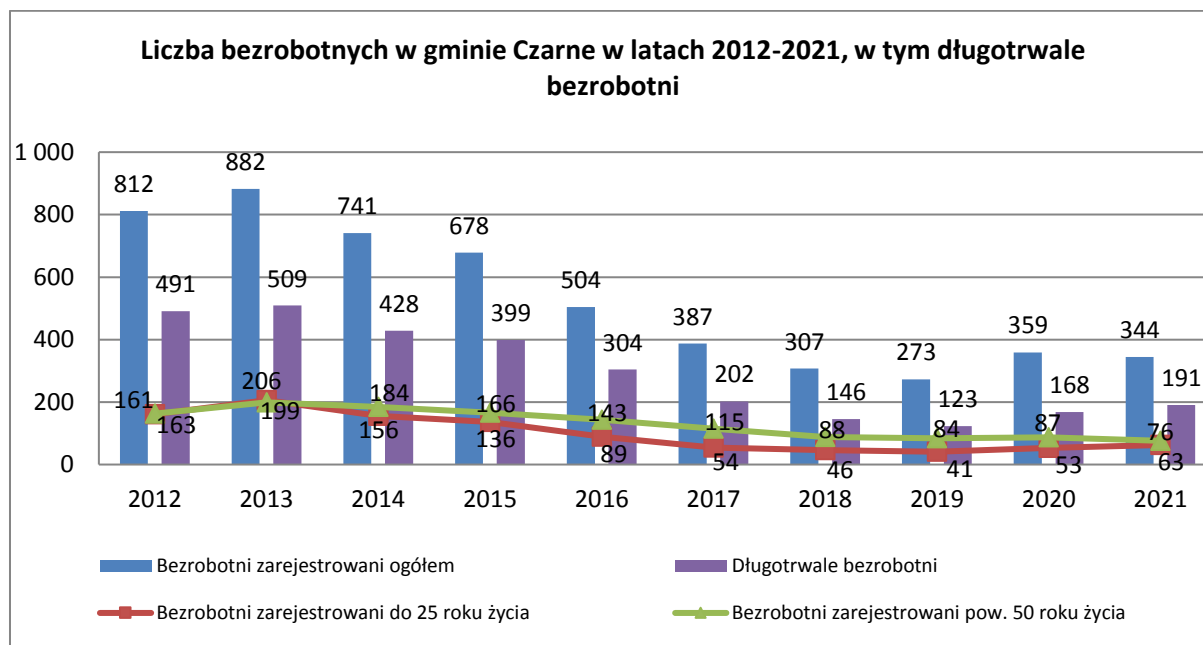
bezrobotnych kobiet w liczbie osób w wieku produkcyjnym od roku 2012 do 2019 miał tendencję spadkową – z 7,06% do 2,53%, jednak w roku 2021 wzrósł on do 3,11%.

Wykres 9. Liczba bezrobotnych w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym wg płci

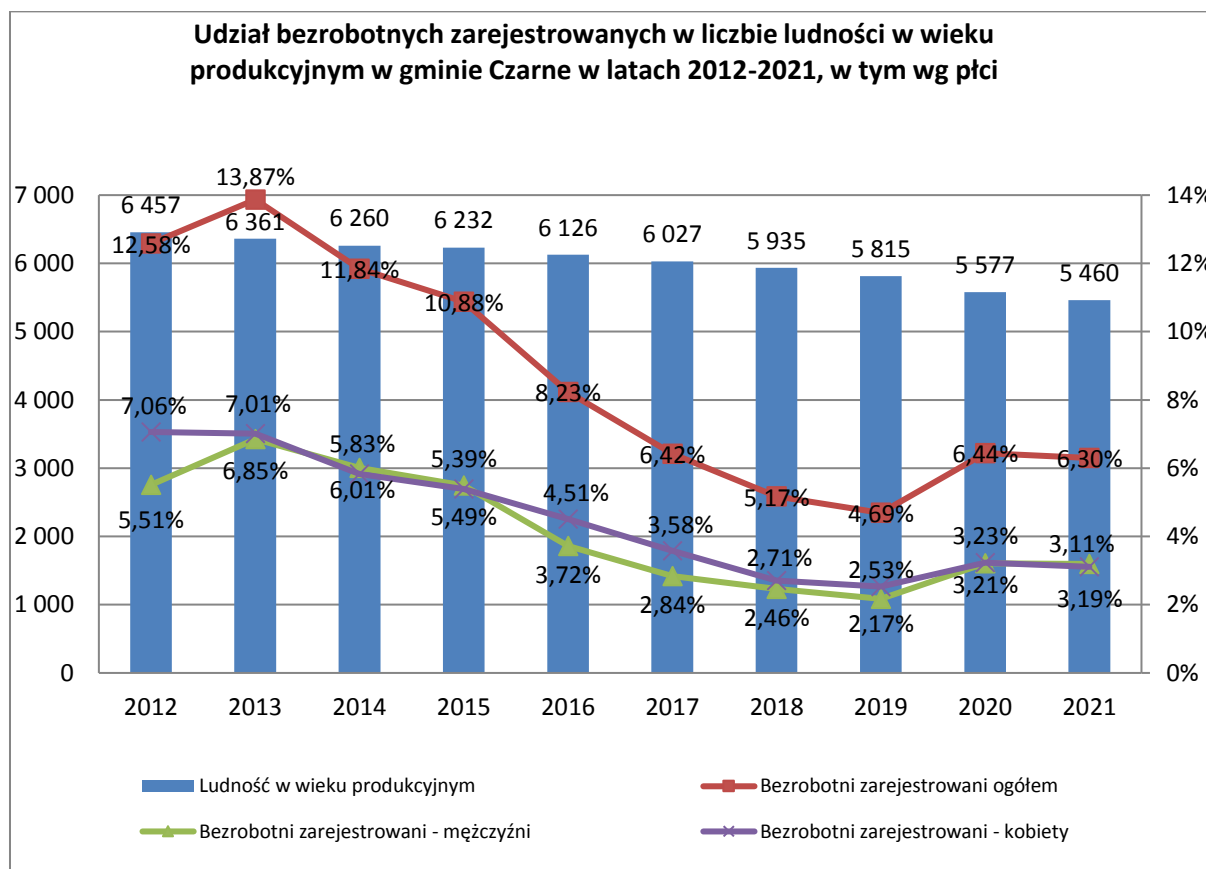
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 10. Liczba bezrobotnych w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym długotrwale bezrobotni

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 11. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym wg płci

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

2.3 Pomoc społeczna i ochrona zdrowia

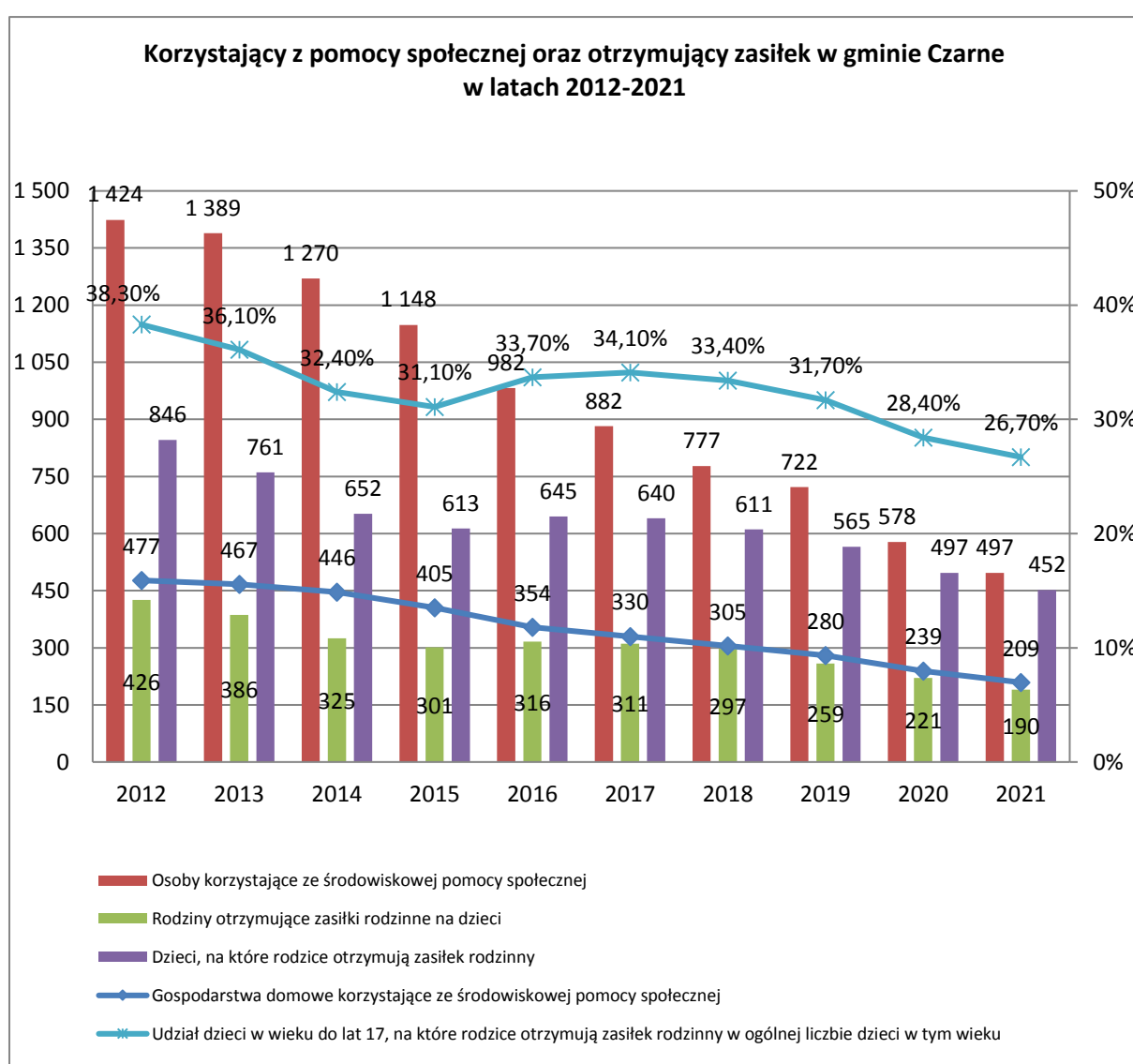
Zadania w zakresie pomocy społecznej na terenie gminy Czarne realizuje i koordynuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem. Współdziała w tym zakresie między innymi z organizacjami samorządowymi, placówkami oświatowo-wychowawczymi, organizacjami pozarządowymi, kościołem, pracodawcami, osobami fizycznymi i prawnymi.

Według danych GUS liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Czarne w roku 2021 wyniosła 497 – od 2012 roku zmniejszyła się o 61,73%. W latach 2012-2021 liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny zmniejszyła się o ponad 65%. Wskazane zmiany wynikają przede wszystkim z dynamicznych procesów demograficznych, głównie w zakresie ujemnego przyrostu naturalnego. Udział dzieci w wieku do lat 17 na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku spadał w okresie od roku 2012 (38,3%) do 2015

(31,1%), po czym w kolejnych 2 latach nieznacznie wzrósł (do 33,4%), a od roku 2018 znowu spadł i w 2021 roku wyniósł 26,7%. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej systematycznie spadała w analizowanym okresie – z 477 gospodarstw do 209, co oznacza spadek aż o 93,92%.

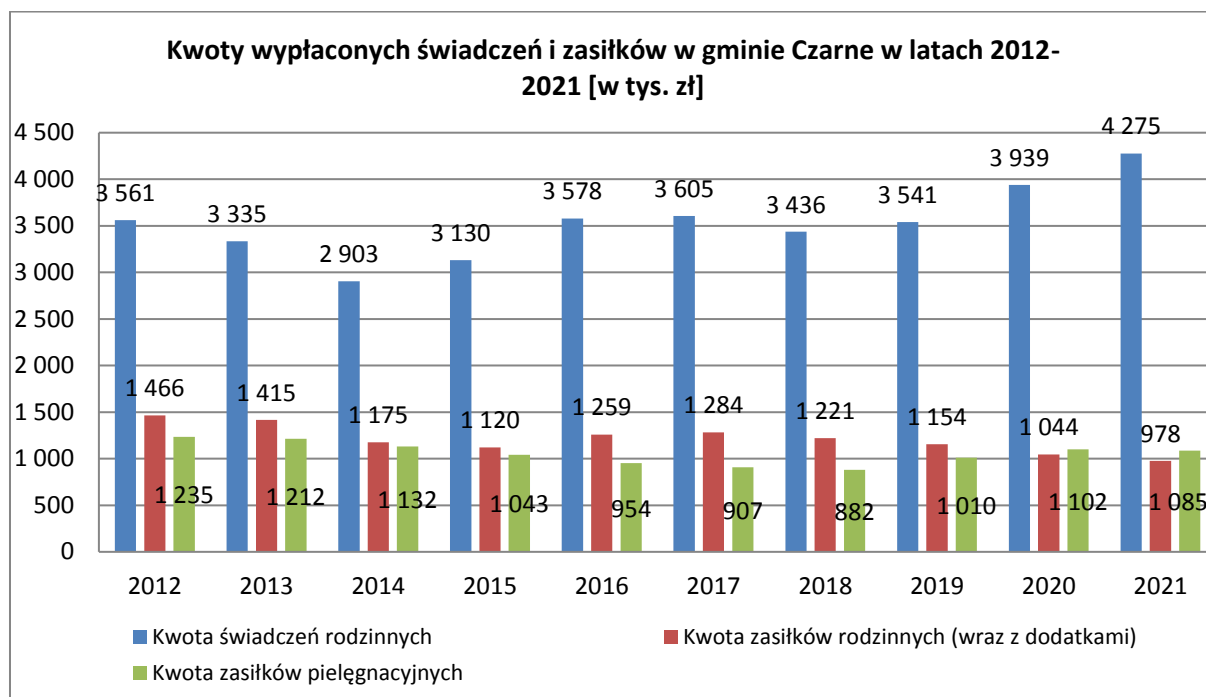
W 2012 roku kwota świadczeń rodzinnych wynosiła 3 561 tys. zł. Do 2014 roku kwota ta spadła o 18,48%, po czym wzrosła o 32,09% i w 2021 roku wynosiła 4 275 tys. zł. Najwyższa kwota zasiłków pielęgnacyjnych była w 2012 roku (1 235 tys. zł), a najniższa w 2018 (882 tys. zł). Najwyższe zasiłki rodzinne były w 2012 roku (1 446 tys. zł), a najniższa w 2021 (978 tys. zł).

Wykres 12. Korzystający z pomocy społecznej oraz otrzymujący zasiłek w gminie Czarne w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 13. Kwoty wypłaconych świadczeń i zasiłków w gminie Czarne w latach 2012-2021 [w tys. zł]

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Według Raportu o stanie gminy Czarne za rok 2020, w 2020 roku świadczenia niepieniężne tj. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz posiłki udzielono ogółem 134 rodzinom (414 osób w tych rodzinach), na łączną kwotę 592 845,00 złotych. Od 2018 roku w gminie nie funkcjonuje żadna placówka socjalizacyjna, wychowawcza ani placówka wsparcia dziennego.

Na terenie gminy Czarne znajduje się 5 placówek służby zdrowia świadczących podstawową opiekę zdrowotną, w których udzielono 32 067 porad w 2021 roku. Jest to spadek o 29,84% w porównaniu do roku 2012. Liczba osób przypadająca na jedną z dwóch aptek w 2021 roku wyniosła 4 336 – liczba ta systematycznie spada z roku na rok, co związane jest nie tyle ze zdrowszym społeczeństwem, a z wyludnianiem się obszaru gminy.

Tabela 4. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w gminie Czarne w latach 2012-2021

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
przychodnie	5	6	6	6	6	6	6	5	5	5
podstawowa opieka zdrowotna – porady ogółem	45 704	45 272	35 318	40 424	42 708	40 364	38 281	36 588	32 554	32 067
apteki	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ludność na aptekę ogólnodostępną	4 697	4 658	4 640	4 647	4 623	4 597	4 556	4 528	4 396	4 336

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

2.4 Przestępczość

Według danych statystycznych w 2021 roku w gminie Czarne stwierdzono (w oparciu o dane powiatowe) 119 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1 000 mieszkańców odnotowano 13,72 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa pomorskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Czarne wynosi 69,9% i jest większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa pomorskiego i porównywalny do wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców gminy najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym – 7,78% (wykrywalność 69%) oraz przeciwko mieniu – 6,18% (wykrywalność 48%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe – 2,09%, o charakterze gospodarczym – 2,96% oraz przeciwko życiu i zdrowiu – 0,24%.

Tabela 5. Przestępstwa stwierdzone (oszacowane) w gminie Czarne w latach 2012-2021

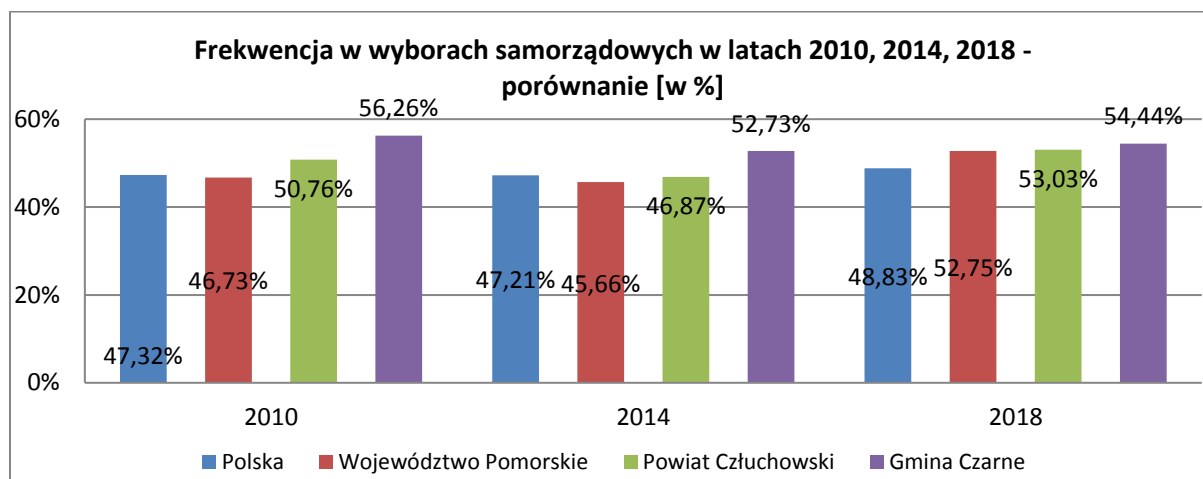
Przestępstwa	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	195	194	175	142	112	91	112	106	114	119
o charakterze kryminalnym	121	100	105	80	68	55	74	61	74	74
o charakterze gospodarczym	8	33	31	21	11	9	11	14	13	18
drogowe	52	50	27	26	22	19	19	23	17	19
przeciwko życiu i zdrowiu	5	5	3	4	4	3	4	3	3	1
przeciwko mieniu	87	79	90	64	42	38	43	37	44	51

Źródło: www.polskawliczbach.pl, na podstawie danych GUS.

2.5 Aktywność społeczna

Aktywność społeczna mieszkańców gminy Czarne na przestrzeni 8 lat była zmienna. Frekwencja wyborcza w gminie w wyborach samorządowych w 2018 roku (54,44%) była wyższa niż w roku 2014 (52,73%), ale niższa niż w 2010 – spadła o 1,82 punktów procentowych. Osiągnięty poziom frekwencji w gminie w analizowanych latach był wyższy niż w całym województwie pomorskim i powiecie człuchowskim, i znacznie wyższy niż średnia w Polsce.

Wykres 14. Frekwencja w wyborach samorządowych w latach 2010, 2014, 2018

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza.

2.6 Finanse publiczne

Według GUS suma wydatków z budżetu gminy Czarne w 2021 roku wyniosła 61,3 mln złotych, co daje 7,0 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W porównaniu do roku 2020 jest to wzrost o 19,2%. Największa część budżetu gminy Czarne (24,9%) została przeznaczona na Dział 801 – Oświata i wychowanie. 21,9% wydatków z budżetu przeznaczona została na Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska, a na Dział 750 – Administracja publiczna przeznaczono 6% wydatków. Wydatki inwestycyjne stanowiły 23,6% wydatków ogółem (14,4 mln złotych).

Suma dochodów do budżetu gminy Czarne w 2021 roku wyniosła 52,1 mln złotych, co daje 5,9 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W porównaniu do roku 2020 jest to spadek o 16,8%. Największa część dochodów wygenerował Dział 756 – Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek (28,4%). Duża część wpływów pochodzi z Dział 758 – Różne rozliczenia (25,9%) oraz z Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (5,4%). W budżecie gminy Czarne wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wynosiły 807 złotych na mieszkańca (13,6%), natomiast dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wynosił 15,6 złotych na mieszkańca (0,3%).

2.7 Kultura i sport

Animacją życia kulturalnego w gminie zajmuje się Czarneńskie Centrum Kultury (CCK). Do struktury CCK, oprócz Domu Kultury w Czarnem, wchodzi ponadto biblioteka w Czarnem i filia biblioteki w Wyczechach, a także 9 świetlic wiejskich na terenie Gminy w miejscowościach: Sokole, Kijno, Sierpowo, Domistaw, Krzemieniewo, Nadziejewo, Raciniewo, Biernatka i Bińcze. Działalność CCK jest bardzo różnorodna – obejmuje ona działalność muzyczną, taniec, plastykę, teatr czy rzemiosło artystyczne.

Wskaźniki opisujące stopień korzystania z instytucji kultury w gminie Czarne notują zarówno spadki, jak i wzrosty. W latach 2012-2021 liczba czytelników spadała i rosła, ale w porównaniu do roku 2012 (667 osób) liczba ta wzrosła o 23,16% w 2021 roku (868 osób). Natomiast liczba wypożyczeń księgozbiorów na przestrzeni analizowanych lat wzrosła niemal dwukrotnie. Spadła również liczba grup artystycznych oraz ich członków. Według GUS najwięcej imprez kulturalnych odbyło się w roku 2014 – 244, z udziałem 39 150 uczestników. W kolejnych latach liczba imprez jak i uczestników malały z roku na rok. W 2021 roku zorganizowano 35 imprez kulturalnych, w których uczestniczyło 907 osób. Rok wcześniej były to 62 imprezy z 1 515 uczestnikami. Zmniejszona prawie dwukrotnie liczba wydarzeń kulturalnych w latach 2020-2021 miała związek z obostrzeniami spowodowanymi przez rozprzestrzenianie się Covid-19.

Tabela 6. Instytucje kultury w gminie Czarne w latach 2012-2021

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
biblioteki i filie	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
księgozbiór	19 042	19 044	19 102	16 085	16 851	17 449	16 714	16 037	15 794	16 667
czytelnicy w ciągu roku	667	775	769	834	823	802	791	942	844	868
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	11 324	12 977	12 855	14 097	14 539	14 434	15 006	18 838	19 622	22 110
centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
imprezy	186	204	244	140	129	147	125	100	62	35
uczestnicy imprez	31 690	35 160	39 150	16 400	12 490	11 810	10 250	8 560	1 515	907
grupy artystyczne	9	9	7	7	9	9	8	6	6	4
członkowie grup artystycznych	127	138	125	123	99	103	88	93	83	44

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Na terenie gminy funkcjonuje 7 klubów sportowych oraz 2 stowarzyszenia sportowe:

- Uczniowski Klub Sportowy „Champion” Czarne,
- Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czarne,
- Ludowy Klub Sportowy „Sokół” Wyczechy,
- Ludowy Klub Sportowy „Skra” Bińcze,
- Czarneńskie Stowarzyszenie Tenisowe,
- Czarneńskie Stowarzyszenie Tenisa Ziemnego,
- Klub Karate KYOKUSHIN Czarne,
- Uczniowski Klub Sportowy DEBIUTANT Wyczechy,
- Uczniowski Klub Sportowy CHAMPION CZARNE.

Według statystyk w 2020 roku w klubach sportowych ćwiczyło 239 osób, dwa lata wcześniej 348, a w 2016 roku – 339. W 2012 roku wśród osób ćwiczących były tylko 2 kobiety (1,06%), a w 2020 roku na było ich 95 (39,75%). Prawie w 100% były to dziewczęta poniżej 18 roku życia.

Tabela 7. Ćwiczący w klubach sportowych w gminie Czarne w latach 2012-2020

Wyszczególnienie	2012	2014	2016	2018	2020
Ogółem, w tym:	189	220	339	348	239
Kobiety, w tym:	2	43	61	73	95
Dziewczęta (<18 lat)	2	41	61	73	95
Mężczyźni, w tym:	187	177	278	275	144
Chłopcy (<18 lat)	79	111	182	183	111

Źródło: www.polskawliczbach.pl, na podstawie danych GUS.

2.8 Turystyka

Gmina Czarne położona jest na terenie na skraju doliny zachodniopomorskiej przy zbiegu trzech województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego. Główne miasto – Czarne, otoczone przez sosnowe bory ma bogatą historię. W 1395 r. Wielki Mistrz Zakonu Krzyżackiego Konrad von Jungingen nadał osadzie prawa miejskie, a swoją nazwę wzięła od rzeki Czarnej, która obecnie nazywana jest Czernicą. Miasteczko powstało przy ważnym trakcie wiodącym z Człuchowa do Szczecinka. W mieście powstał wówczas zamek krzyżacki na planie trapezu, którego załoga broniła szlaku pomiędzy Pomorzem Zachodnim i Pomorzem Gdańskim. Niestety do czasów dzisiejszych z zamku zachowały się tylko fragmenty murów i wieży. Ponadto miasto było świadkiem ważnych wydarzeń historycznych: od powstania Prus Królewskich, przez najazd szwedzki, rozbiory Polski

i przyłączenie do Prus, po ponowne zjednoczenie z Polską w 1945 r. Do połowy XIX wieku Czarne było miastem rolniczym. Dopiero w roku 1852 powstał browar i zakłady rzemieślnicze zajmujące się garncarstwem. Czarnica pełniła wtedy funkcje spławnego szlaku, którym transportowano drewno. Pod koniec XIX wieku Czarne pełniło funkcje miasta garnizonowego. W XVII i XVIII wieku w czasie licznych działań wojennych miasto było wielokrotnie rabowane, palone i niszczone, a o trudnej historii miasta i gminy świadczyć mogą liczne cmentarze wojenne znajdujące się przy Zakładzie Karnym i na terenie jednostki wojskowej. Największy obejmuje mogiły zbiorowe jeńców wojennych z prowadzonego przez Niemców stallagu podczas II wojny światowej, w liczbie do 75 tys. ofiar.

Gmina Czarne wśród zabytków oferuje przede wszystkim kościoły – oprócz Kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Czarnem godnymi uwagi są świątynie w Krzemieniewie, Nadziejewie, Raciniewie, Bińczu i Sierpowie.

Dla osób, które cenią sobie aktywny wypoczynek atrakcją gminy Czarne będą liczne trasy rowerowe i spływ kajakowy. Dla lubiących ekstremalne sporty godnym polecenia jest zimowy spływ kajakowy rzeką Czarnicą.

Negatywny wpływ na ogólny rozwój turystyki i małą liczbę turystów odwiedzających gminę ma brak bazy hotelowo-gastronomicznej, ponieważ na terenie gminy znajduje się tylko jeden całoroczny obiekt noclegowy, który ma do zaoferowania 64 miejsca noclegowe.

2.9 Edukacja

Sieć żłobków, przedszkoli i szkół w gminie Czarne wygląda następująco:

- Żłobek Gminny w Czarnem,
- Przedszkole Gminne w Czarnem,
- Szkoła Podstawowa im. Danuty Siedzikówny ps. Inka w Czarnem,
- Szkoła Podstawowa w Wyczechach,
- Szkoła Podstawowa w Krzemieniewie.

Ponadto na terenie gminy Czarne znajduje się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II w Czarnem, w skład którego wchodzi: technikum, liceum ogólnokształcące oraz szkoła branżowa I stopnia.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku najwięcej osób posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe – 27,1%. Druga najliczniejsza grupa mieszkańców gminy Czarne posiada wykształcenie średnie zawodowe – 18,9%, a trzecia podstawowe ukończone – 16,7%. 11,8%

mieszkańców zadeklarowało, że posiada wykształcenie średnie ogólnokształcące, 15,1% wyższe, 2,6% policealne, a 4% gimnazjalne. 3,8% mieszkańców przyznało, że zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa pomorskiego mieszkańcy gminy Czarne mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet największy odsetek ma wykształcenie zasadnicze zawodowe (20,3%) oraz wyższe (18,9%). Mężczyźni natomiast najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (34,5%) oraz średnie zawodowe (19,4%).

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym należy ocenić jako średni. Jednocześnie można zauważyć, że odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest zdecydowanie wyższy w mieście niż na obszarach wiejskich. Liczba miejsc w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach oraz uczęszczających do nich dzieci wydaje się być zadowalająca i pokrywa potrzeby mieszkańców w tym zakresie. W 2021 roku na 1 przedszkole z 9 oddziałami uczęszczało 220 dzieci, w tym 11 dziewczynek i 109 chłopców. Dla porównania w 2008 roku były 2 przedszkola z 9 oddziałami, do których uczęszczało 210 dzieci (96 dziewczynek, 114 chłopców).

Według danych GUS w 2021 roku 16,2% mieszkańców gminy Czarne w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zaliczało się do przedziału 3-6 lat wychowanie przedszkolne (16,3% dziewczynek, 16,1% chłopców), co oznacza, że 735 na 1 000 dzieci w wieku przedszkolnym uczęszczało do placówek wychowania przedszkolnego. Na terenie gminy placówki wychowania przedszkolnego miały 3 szkoły podstawowe, w których w 43 oddziałach uczyło się 644 uczniów, w tym 320 dziewczynek i 324 chłopców. Dla porównania w 2008 roku były 4 szkoły z 36 oddziałami, do których uczęszczało 628 dzieci (315 dziewczynek, 313 chłopców).

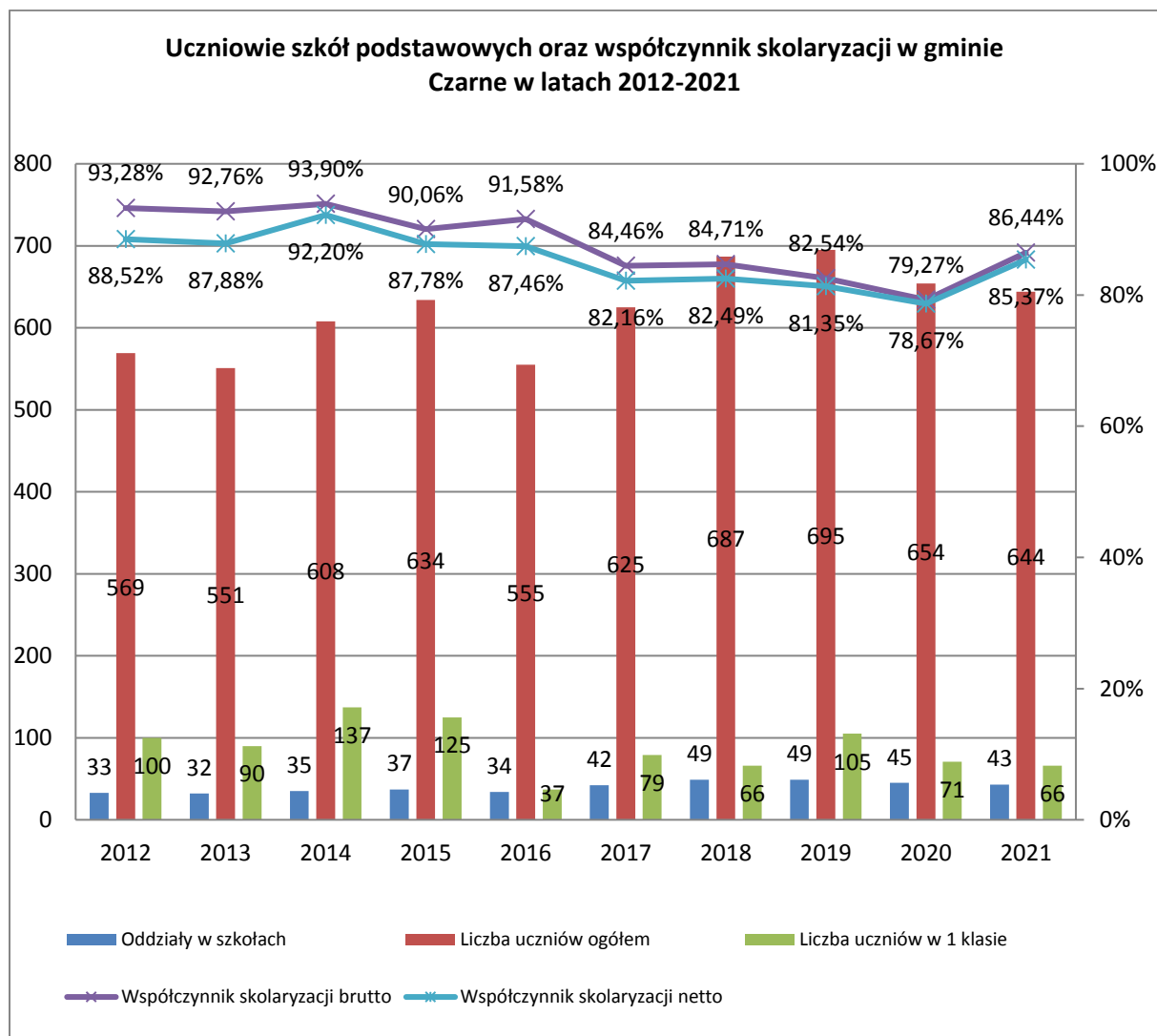
W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) w 2021 roku kształciło się 27,4% dzieci (27,4% dziewczynek, 27,3% chłopców), a na 1 oddział przypadało 15 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł 86,44% i był on o wiele niższy niż współczynnik skolaryzacji brutto dla całego województwa pomorskiego (95,93%) oraz dla całego kraju (95,71%).

Natomiast w dwóch liceach ogólnokształcących z 6 oddziałami w 2021 roku uczęszczało 143 uczniów, w tym 49 kobiet i 94 mężczyzn. Dla porównania w 2008 roku było jedno liceum ogólnokształcące z 3 oddziałami, w którym uczyło się 70 uczniów (37 kobiet i 33 mężczyzn). Z kolei do szkoły branżowej I stopnia, w której były 4 oddziały, uczęszczało 76 uczniów, w tym 37 kobiet i 39 mężczyzn.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) w 2021 roku kształciło się 19,5% mieszkańców gminy (18,9% kobiet, 20% mężczyzn). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypadło 23,8 uczniów, a na 1 oddział w szkole branżowej przypadło 19 uczniów.

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (18-24 lat) znajdowało się 22,1% mieszkańców gminy w wieku potencjalnej nauki (23,6% kobiet, 20,6% mężczyzn).

Wykres 15. Uczniowie szkół podstawowych oraz współczynnik skolaryzacji w gminie Czarne w latach 2012-2021

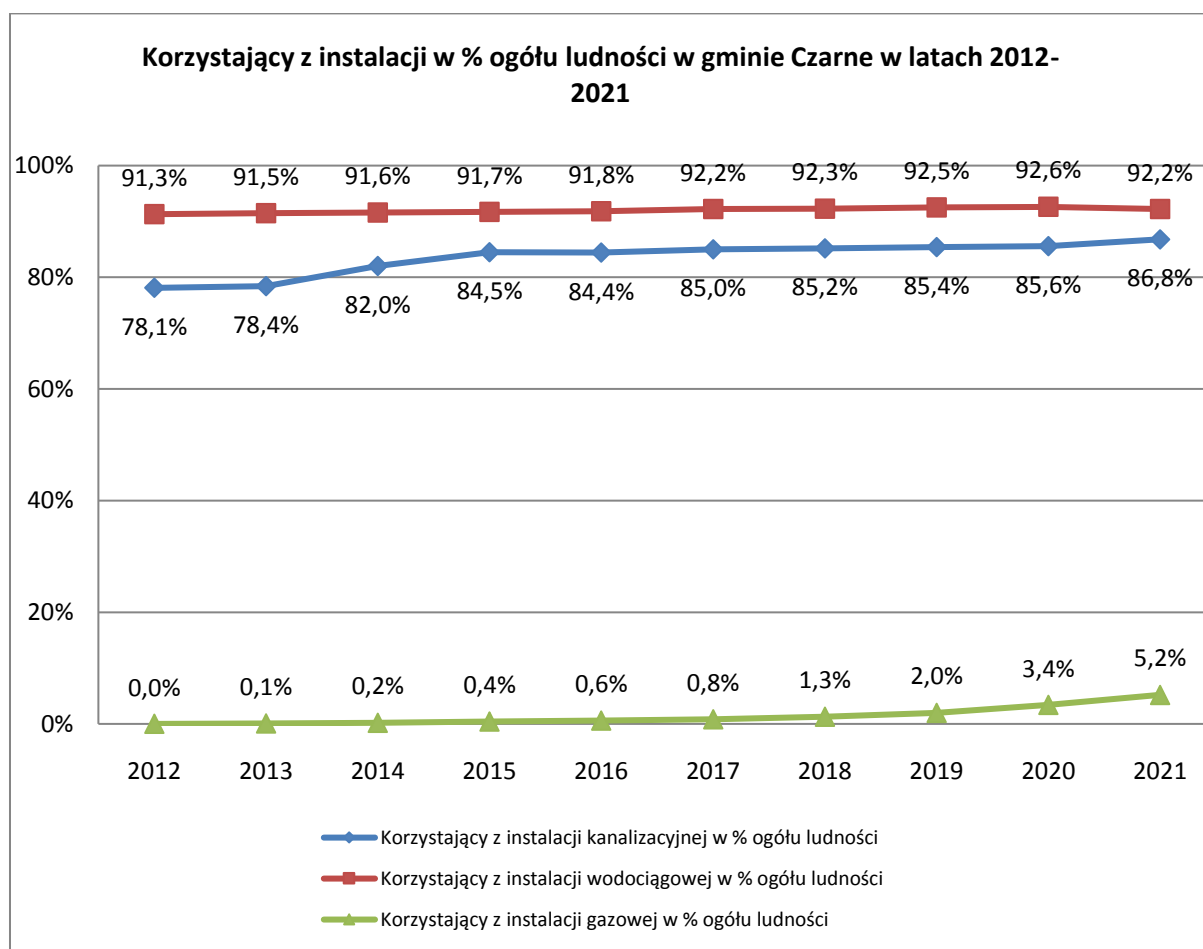
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

2.10 Infrastruktura techniczna

Według GUS odsetek korzystających z sieci wodociągowej w gminie Czarne w porównaniu do roku 2012 (91,3%) w roku 2021 wzrósł o 0,9%, natomiast odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wzrósł w tym okresie o 8,7 punktów procentowych (z 78,1% w 2012 r. do 86,8% w 2021 r.). Odsetek korzystających z sieci gazowej, który w latach 2012-2017 był znikomy, wzrósł w analizowanym okresie do poziomu 5,2% - w stosunku do roku 2012 jest to wzrost o ponad 500%.

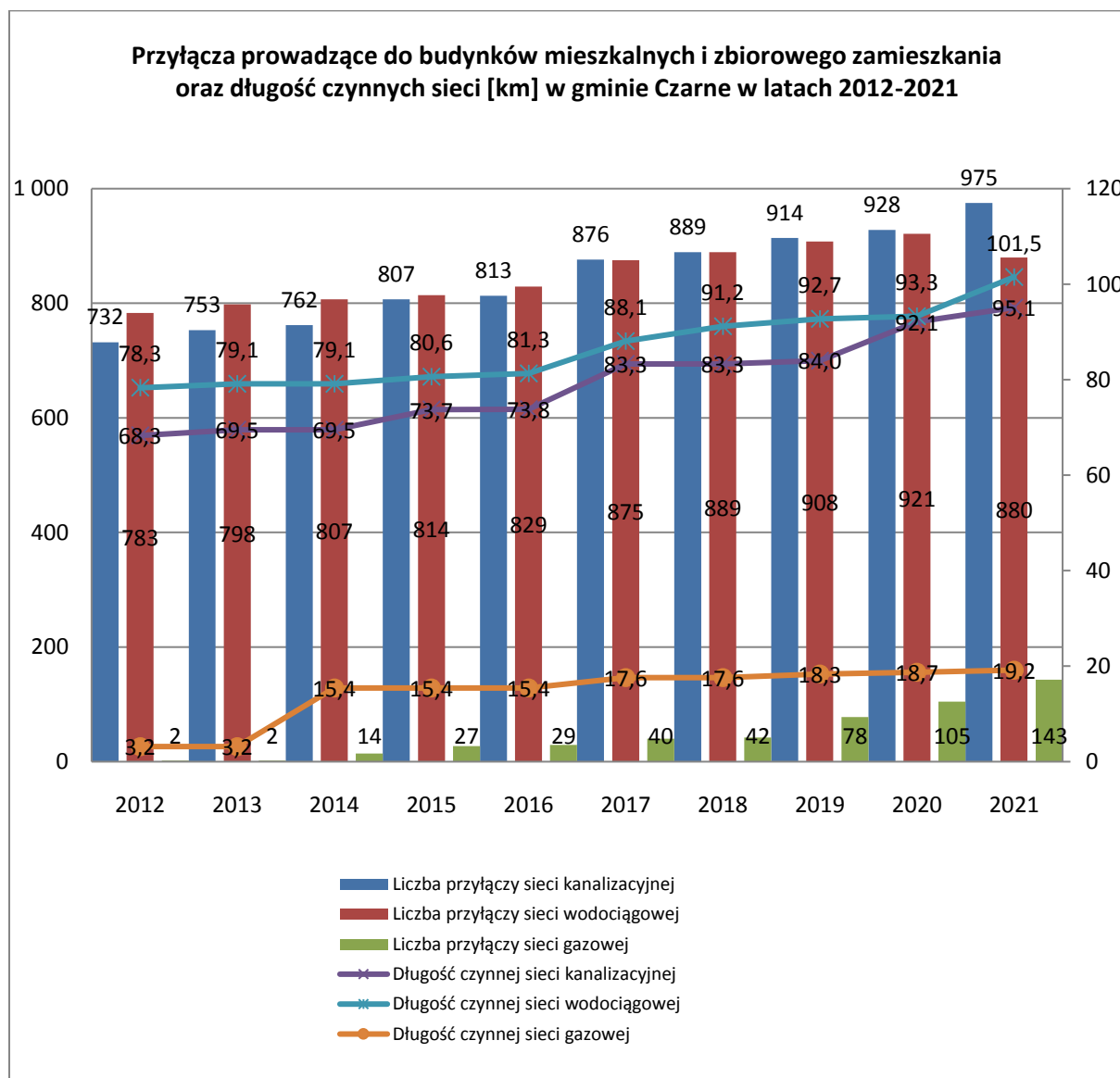
Długość czynnych sieci infrastruktury znacznie wzrosła na przestrzeni ostatniej dekady. W porównaniu do roku 2012 długość infrastruktury kanalizacyjnej (68,3 km) wzrosła o 28,18% w 2021 roku, wodociągowej (78,3 km) o 22,86%, a gazowej (3,2 km) aż o 83,33%. W 2021 roku liczba przyłączy sieci gazowej wzrosła o 98,6%, kanalizacyjnej o 24,92%, a wodociągowej o 11,02%.

Wykres 16. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej w gminie Czarne w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 17. Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania oraz długość czynnych sieci [km] w gminie Czarne w latach 2012-2021

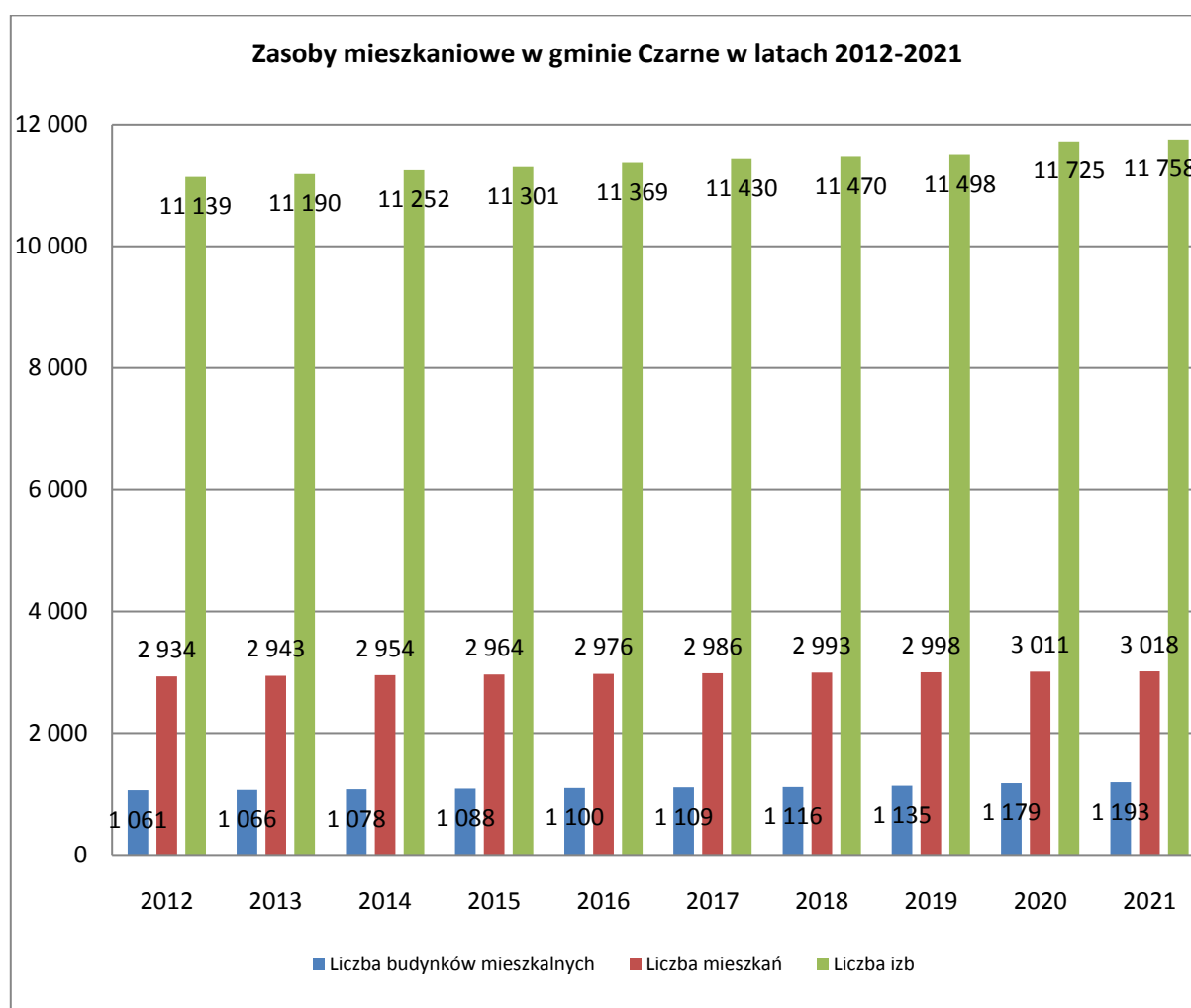
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

2.11 Infrastruktura mieszkaniowa

Według danych statystycznych w 2012 roku liczba budynków mieszkalnych wynosiła 1 061, liczba mieszkań – 2 934, a liczba izb – 11 139. W 2021 roku liczba budynków mieszkalnych wzrosła o 11,07% i wyniosła 3018. Na 1 000 mieszkańców gminy przypadło zatem 348 mieszkań. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa pomorskiego (403,2) oraz od średniej dla całej Polski (405,12).

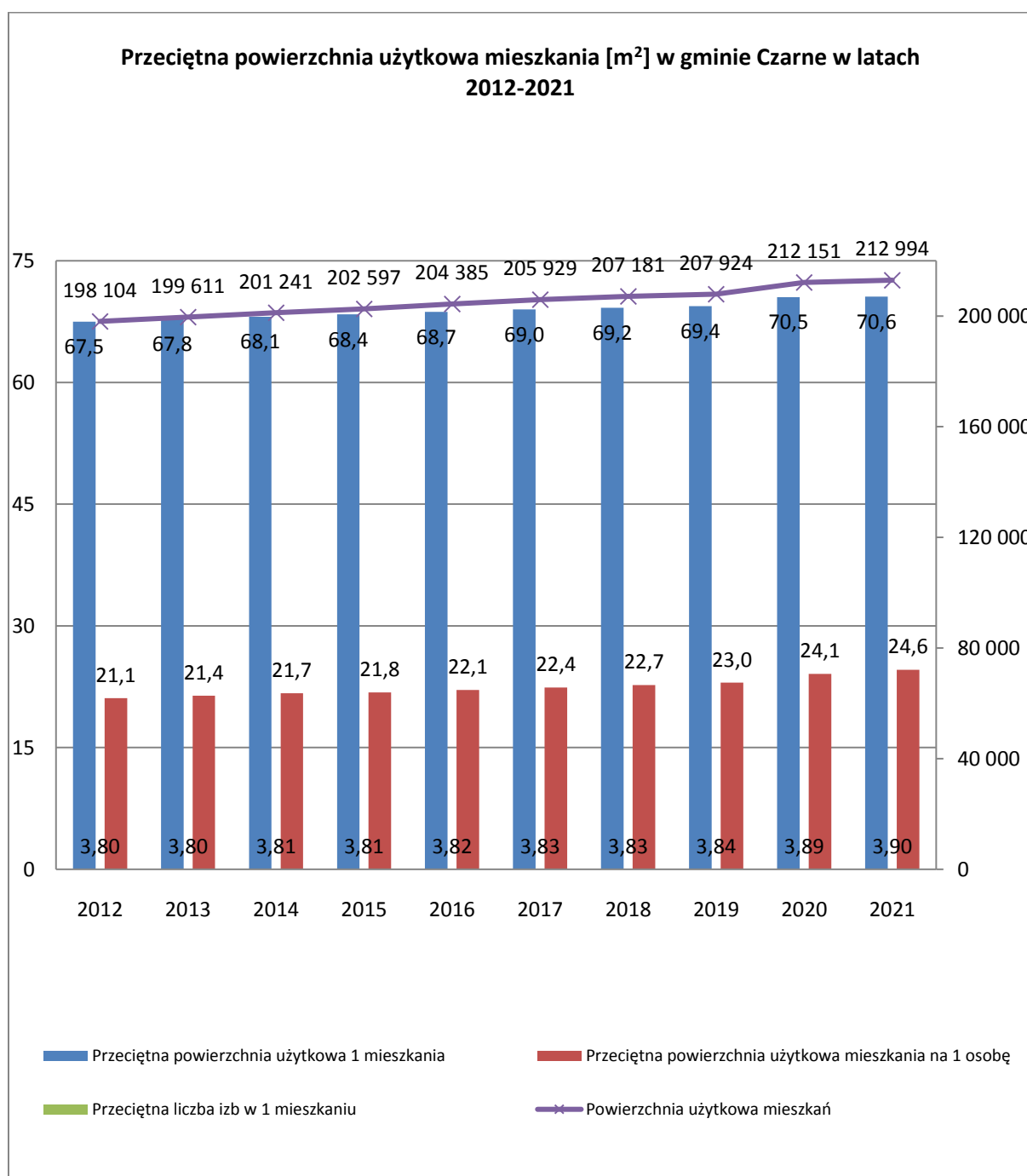
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania od 2012 roku (67,5 m²) wzrosła o 4,39% w 2021 roku (70,6 m²) i była mniejsza od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa pomorskiego (73,2 m²) oraz od przeciętnej powierzchni nieruchomości w Polsce (75,1 m²). Przeciętna liczba pokoi w mieszkaniach w gminie Czarne to 3,9 i jest nieznacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa pomorskiego oraz od przeciętnej liczby pokoi w Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę w 2012 roku 21,1 m², a w 2021 roku 24,6 m² – wzrost o 14,23%. Jest to wartość niższa niż przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę w województwie pomorskim (29,5 m²) oraz niższa niż wartość dla całej Polski (30,4 m²).

Wykres 18. Zasoby mieszkaniowe w gminie Czarne w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

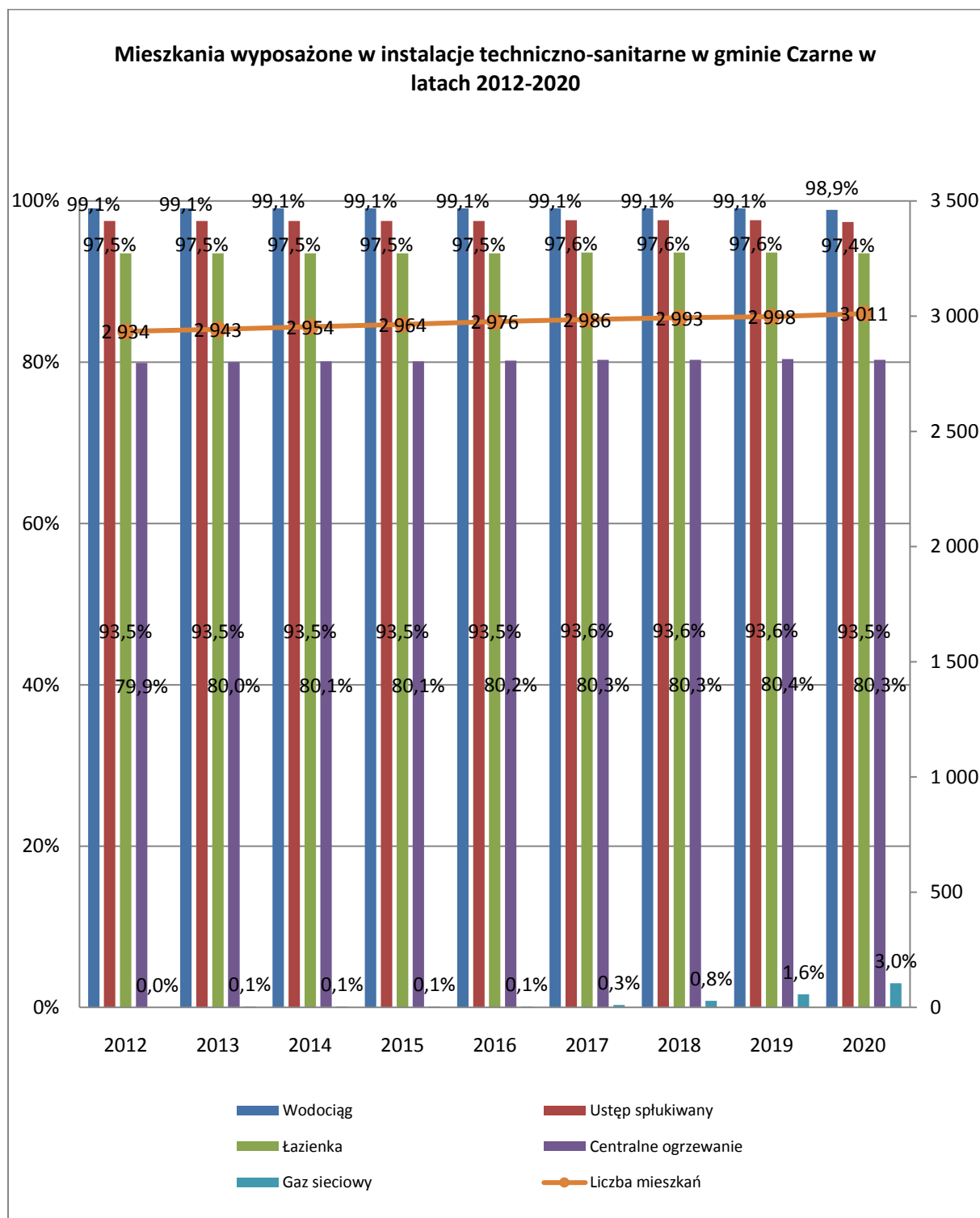
Wykres 19. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania [m²] w gminie Czarne w latach 2012-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Według GUS dostęp do instalacji techniczno-sanitarnych w gminie był praktycznie na tym samym poziomie w latach 2012-2019, a w 2020 roku wartości te nieznacznie spadły. Jedynie dostęp do sieci gazowej wzrósł w 2020 roku do 3%.

Wykres 20. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w gminie Czarne w latach 2012-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

3 METODYKA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI ORAZ OPRACOWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* diagnoza służy wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Diagnoza stanowi element wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, podlega konsultacjom społecznym.

Celem diagnozy jest ustalenie, które części gminy Czarne powinny zostać zakwalifikowane jako obszary zdegradowane lub w stanie kryzysowym, jak również wytypowanie obszarów do rewitalizacji. Stan kryzysowy obszaru oznacza, że na określonym terenie występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) w powiązaniu z negatywnymi zjawiskami w przynajmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Za obszar rewitalizowany w diagnozie uznano część obszaru zdegradowanego, cechującą się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (przede wszystkim społecznych; z uwzględnieniem pozostałych problemów: gospodarczych, środowiskowych, przestrzennych). Jest to obszar, na którym – z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizowany może obejmować łącznie tereny o powierzchni nie większej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego jako szczególnie istotne uwzględniono następujące czynniki:

- a) koncentracja negatywnych zjawisk mierzona liczbą wskaźników odnoszących się do zidentyfikowanych czynników ocenionych negatywnie (pod uwagę brano przede wszystkim zjawiska społeczne, a w dalszej kolejności problemy gospodarcze, funkcjonalno–przestrzenne, techniczne i środowiskowe);
- b) znaczenie danego obszaru dla rozwoju lokalnego.

Proces diagnozy podzielono na dwa etapy:

- a) **wyznaczenie obszaru zdegradowanego**, za który uznano te obszary gminy, gdzie występuje wysoka koncentracja problemów społecznych, takich jak np. poziom alkoholizmu, bezrobocie

oraz współwystępujących z nimi innych problemów: gospodarczych, środowiskowych, techniczno- infrastrukturalnych itp.;

- b) **wyznaczenie obszaru rewitalizowanego**, za który uznano te obszary gminy, gdzie koncentracja powyższych problemów jest najwyższa, przy założeniu, że obszar rewitalizowany to nie więcej niż 20% powierzchni gminy, zamieszkały przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

W procesie diagnozy wykorzystano następujące źródła danych:

- a) **dane ilościowe** uzyskane od poszczególnych jednostek organizacyjnych gminy oraz instytucji publicznych
- b) **dane jakościowe** uzyskane podczas badania ankietowego z mieszkańcami i przedstawicielami gminy

W ujęciu przestrzennym analizę prowadzono jednopoziomowo:

- a) dokonano agregacji uzyskanych danych, przyjmując **podział administracyjny gminy na 11 obszarów – na potrzeby diagnozy miasto Czarne zostało podzielone na 6 jednostek urbanistycznych, natomiast na obszarze wiejskim gminy wyznaczono 5 obszarów, w skład których wchodzi 10 sołectw**. Następnie dzięki analizie ilościowej zebranych danych wyłoniono obszary, na których dochodzi do kumulacji problemów społecznych, jak również innych powiązanych z nimi problemów tj. gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. W wyniku tej analizy zdefiniowano obszar zdegradowany.
- b) W ramach drugiego etapu diagnozy wykorzystano zbliżony poziom agregacji danych w oparciu o wyznaczone wcześniej granice jednostek urbanistycznych. Dążono do wyznaczenia tych obszarów, gdzie występuje najwyższa koncentracja analizowanych problemów. W oparciu o analizę ilościową występujących na obszarze zdegradowanym problemów społecznych w powiązaniu z problemami gospodarczymi, środowiskowymi i przestrzennymi wyznaczono proponowany obszar rewitalizowany nieprzekraczający 20% powierzchni gminy i zamieszkały przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego analizowano czynniki (wskaźniki) społeczne wymienione w tabeli nr 8 w powiązaniu z innymi czynnikami wymienionymi w tabelach nr 9 i nr 10.

Tabela 8. Wykaz czynników (wskaźników) społecznych analizowanych w procesie diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego na terenie gminy Czarne

CZYNNIKI SPOŁECZNE	
Pomoc społeczna	
1)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ogółem w przeliczeniu na 100 mieszkańców
2)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców
3)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców
4)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców
5)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 100 mieszkańców
6)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Przestępczość	
7)	Liczba wystawionych Niebieskich Kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców
8)	Liczba interwencji ogółem w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Sytuacja demograficzna	
9)	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 mieszkańców
10)	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym w przeliczeniu na 100 mieszkańców
11)	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 9. Wykaz czynników (wskaźników) gospodarczych i funkcjonalno–przestrzennych analizowanych w procesie diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego na terenie gminy Czarne

CZYNNIKI GOSPODARCZE	
1)	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 mieszkańców
2)	Liczba osób fizycznych, które zamknęły działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 mieszkańców
3)	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON w przeliczeniu na 100 mieszkańców
4)	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON w przeliczeniu na 100 mieszkańców
CZYNNIKI FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE	
1)	Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowych (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców
2)	Liczba ogólnodostępnych placów zabaw (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10. Wykaz czynników (wskaźników) technicznych i środowiskowych analizowanych w procesie diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego na terenie gminy Czarne

CZYNNIKI TECHNICZNE	
1)	Liczba obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na jednostkę delimitacyjną na 100 mieszkańców
2)	Liczba obiektów komunalnych wymagających remontów w przeliczeniu na 100 mieszkańców
CZYNNIKI ŚRODOWISKOWE	
1)	Powierzchnia ogólnodostępnych terenów zieleni (w m ²) w przeliczeniu na 100 mieszkańców
2)	Ilość nieruchomości segregujących odpady w przeliczeniu na 100 mieszkańców
3)	Powierzchnia ogółem (w m ²) materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Dla uzyskania skali porównawczej wszystkie czynniki analizowano w przeliczeniu na wskaźniki odnoszące się do 100 mieszkańców, porównując je następnie z przeciętną wartością danego wskaźnika na poziomie gminy. W ocenie czynników zastosowano następujące miary:

- powyżej średniej w gminie;
- na poziomie średniej w gminie;
- poniżej średniej w gminie.

Na etapie opracowywania diagnozy obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego prowadzone były działania partycypacyjne i konsultacje społeczne mające na celu włączenie jak najszerszego grona mieszkańców w prace nad diagnozą oraz doprecyzowanie granic obszaru rewitalizowanego. Działania te pozwoliły w sposób racjonalny i spójny wyłonić obszar zdegradowany i obszar rewitalizowany na terenie gminy Czarne, jak też opracować jego pogłębioną diagnozę.

4 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO NA TERENIE GMINY CZARNE

Ten etap diagnozy zmierzał do wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie gminy Czarne poprzez zidentyfikowanie obszarów, na których występują problemy społeczne (np. bezrobocie, korzystanie z pomocy społecznej), w powiązaniu z problemami środowiskowymi oraz gospodarczymi (np. poziom przedsiębiorczości lokalnej) i techniczno-infrastrukturalnymi. Analizę przeprowadzono w ujęciu przestrzennym, dokonując agregacji danych oraz przyjmując podział gminy na 11 stref delimitacji: miasto Czarne podzielone na 6 jednostek urbanistycznych oraz obszar wiejski podzielony na 5 obszarów (Tabela 11).

Tabela 11. Strefy delimitacji gminy Czarne oraz liczba mieszkańców.

Strefa	Obszar	Liczba mieszkańców w 2021 r.
A	Miasto Czarne – ulice: Dworcowa, Kanałowa, Kolejowa, Lipowa, Marszałkowska, Ogrodowa, Moniuszki, Parkowa, Strażacka, Szkolna, Świętego Józefa, Złota	1570
B	Miasto Czarne – ulice: Ciasna, Cicha, Kościelna, Kościuszki, Mickiewicza, Plac Wolności, Podmurna, Poprzeczna, Przemysłowa, Zamkowa	1303
C	Miasto Czarne – ulice: Cisowa, Dolna, Brzozowa, Kasztanowa, Orzechowa, Piaskowa, Polna, Przytulna, Sosnowa, Świerkowa, Wiśniowa	441
D	Miasto Czarne – ulice: Sobieskiego, Młyńska, Pomorska, Strzelecka, Szczeciniecka, Wojska Polskiego, Zielona	1213
E	Miasto Czarne – ulice: Cmentarna, Jagodowa, Kwiatowa, Leśna, Południowa, Łąkowa, Nowa, Robotnicza, Różana, Wesoła, Widok, Aleja Zwycięzców	737
F	Miasto Czarne – ulice: Człuchowska, Długa, Sarniak, Słoneczna, Studzienna, Szosowa, Targowa, Wąska	238
G	Sołectwa: Wyczechy-Łoża	773
H	Sołectwa: Nadziejewo	308
I	Sołectwa: Biernatka, Bińcze, Raciniewo	666
J	Sołectwa: Krzemieniewo, Sierpowo	693
K	Sołectwa: Domisław, Kijno, Sokole	576
	Razem:	8 518

Źródło: Opracowanie własne.

Występowanie zjawisk kryzysowych – głównie w sferze społecznej, jak również w sferach przestrzeni, gospodarki i środowiska – stanowi podstawę dla delimitacji obszarów zdegradowanych w gminie. Miejsca szczególnej koncentracji wyżej wymienionych zjawisk determinują z kolei potrzeby rewitalizacyjne, a tym samym są bazą dla delimitacji obszaru rewitalizowanego. To na tym obszarze konieczne jest podjęcie skoncentrowanych i wycelowanych działań, które przyczynią się do rozwiązania stwierdzonych problemów oraz wpłyną korzystnie na poprawę jakości życia mieszkańców. Poniżej przedstawiono wybrane problemy społeczne oraz pozostałe problemy zidentyfikowane na terenie gminy Czarne. Wszystkie analizowane czynniki ujęto w tabelach.

4.1 Sfera społeczna

W polityce rewitalizacyjnej miast i gmin mocno akcentowane jest ukierunkowanie na wszelakie zjawiska i problemy społeczne mieszkańców. Ze względu na kompleksowość procesów rewitalizacyjnych głównie dąży się do odnowienia społecznego potencjału osiedli, dzielnic i sąsiedztwa, przez co miejscowe społeczności mają szanse na integrację z szerszym środowiskiem. Dlatego bardzo ważne jest zidentyfikowanie problemów w sferze społecznej, które dotyczą określone społeczności lokalne oraz różne grupy interesariuszy mieszkańców lub użytkowników danego obszaru. To właśnie społeczność jest fundamentem zmian i najważniejszym czynnikiem sukcesu w procesie rewitalizacji, stąd jej problemy i potrzeby w obszarze jakości życia są kluczowe.

4.1.1 Pomoc społeczna

Tabela 12. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – pomoc społeczna*

Strefa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ogółem w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	4,97	0,96	2,29	2,10	0,19	2,17
B	7,21	3,53	3,15	2,84	1,15	3,68
C	0,91	0,00	0,45	0,91	0,00	0,00
D	3,54	1,48	1,65	2,23	0,49	2,56
E	6,11	2,71	2,85	2,85	1,22	2,31
F	1,26	0,00	1,26	0,42	0,00	0,00
G	6,47	3,23	2,72	3,62	0,78	3,23
H	10,06	2,27	5,19	2,60	0,00	4,87
I	6,91	3,00	0,90	1,35	0,00	4,50
J	7,22	1,88	3,46	4,33	0,29	2,02
K	12,15	5,38	3,65	5,21	0,69	0,00
Średnia	6,03	2,29	2,48	2,68	0,53	2,51

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Czarnem.

Pomoc społeczna ma na celu wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Jednym z analizowanych powyżej wskaźników jest liczba osób korzystających z pomocy społecznej

ogółem w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Najbardziej negatywne tendencje w obszarze tego wskaźnika odnotowuje się w strefach: B, E, G, H, I, J oraz K.

Kolejną przesłanką, która dominuje wśród problemów pomocy społecznej jest długotrwała lub ciężka choroba. Wskaźnik określający liczbę osób pobierających pomoc społeczną z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców informuje, że negatywne tendencje występują na pięciu obszarach: B, E, G, J, K. Spośród wymienionych obszarów dwa z nich charakteryzują się znacznie wyższym poziomem analizowanego wskaźnika – są to strefy J oraz K. Jako osobę długotrwałą lub ciężko chorą należy uznać osobę, która ze względu na stan zdrowia psychicznego lub fizycznego w czasie określonym lub na stałe bez pomocy osób trzecich nie potrafiącą samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie lub wypełnić czynności codziennego życia. Problemy osób chorych dotyczą m.in. płynnego dostępu do specjalistycznych usług medycznych, wysokich kosztów leczenia, podjęcia stałego zatrudnienia, a w skrajnych przypadkach hospitalizacji. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osobom zwalczającym trudności niesione przez długotrwałą lub ciężką chorobę przysługuje im pomoc między innymi w formie: zasiłku okresowego, usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych, posiłku, pobytu w mieszkaniu chronionym lub w mieszkaniu w domu pomocy społecznej.

Kolejnym wskaźnikiem o dużym natężeniu problemów jest liczba osób pobierających w 2021 roku pomoc społeczną z uwagi na niepełnosprawność w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten informuje, że negatywne tendencje występują w strefach: B, E, G, H, J, K, ale najbardziej niekorzystna sytuacja występuje na obszarze H. Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Pojawienie się grupy osób z dysfunkcjami zdrowotnymi powodującymi w konsekwencji niepełny udział w życiu społecznym dało przyczynę do zastanowienia się nad zagadnieniem niepełnosprawności. W każdym społeczeństwie istnieje pewien procent osób, które z przyczyn dziedzicznych, wrodzonych, w wyniku chorób, wypadków czy też nieprawidłowych warunków życia nie mają pełnej sprawności fizycznej lub psychicznej. We współczesnym świecie niepełnosprawność człowieka uważana jest za szczególnie istotny problem społeczny. Znaczenie tego problemu wynika z rozmiarów i powszechności występowania niepełnosprawności w populacji, a także z konsekwencji, jakie wywołuje w sensie indywidualnym i społecznym. Niepełnosprawność uderza najbardziej w finansową i emocjonalną stronę rodziny. Rodzina w takiej sytuacji wymaga zwłaszcza nieinstytucjonalnych form pomocy, maksymalnie zindywidualizowanych i dostosowanych do jej potrzeb. Obserwacje pracowników Ośrodka pozwalają stwierdzić, że sytuacja tej grupy osób jest bardzo trudna. Dużym problemem są także problemy architektoniczne w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej jak i w budynkach

użyteczności publicznej. Bariery te nie tylko utrudniają, ale niekiedy wręcz uniemożliwiają uczestnictwo w normalnym życiu. Nie bez znaczenia jest również problematyka edukacji osób niepełnosprawnych od chwili urodzenia do ukończenia nauki w ramach posiadanych predyspozycji i możliwości.

Inny wskaźnik brany pod uwagę w powyższej analizie dotyczy liczby osób objętych wsparciem w 2021 roku z powodu uzależnienia od alkoholu w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Sytuacja szczególnie niekorzystana w tym obszarze ma miejsce w obszarach B, E, G oraz K. Definicja uzależnienia wg klasyfikacji ICD 10 brzmi: „uzależnieniem nazywamy kompleks zjawisk fizjologicznych, behawioralnych i poznawczych, wśród których przyjmowanie substancji lub grupy substancji dominuje nad innymi zachowaniami, które miały poprzednio dla pacjenta większą wartość”. Najbardziej popularnym uzależnieniem jest uzależnienie od alkoholu i narkotyków. Nadużywanie alkoholu w Polsce jest ogromnym problemem społecznym. Alkohol znajduje się na trzecim miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji, a ponad 60 rodzajów chorób i urazów ma związek z alkoholem. Alkoholizm jest częstą przyczyną rozluźnienia więzi rodzinnych, a w konsekwencji rozpadu rodziny. Uzależnienie od alkoholu jest również przyczyną sieroctwa dzieci oraz przestępstw przeciwko członkom rodziny. Należy zaznaczyć, że osoby znajdujące się w takich rodzinach bardzo rzadko zgłaszają się po pomoc do odpowiednich instytucji. Bardzo często pozostają po prostu bierne i poddają się danej sytuacji nie wierząc, że może ona ulec zmianie. Należy również wspomnieć, że bardzo często wraz z uzależnieniem od alkoholu występuje zjawisko przemocy wobec domowników.

Kolejnym wskaźnikiem wziętym do analizy była liczba osób korzystających w 2021 roku z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców, który jest ściśle powiązany z poziomem bezrobocia na terenie gminy Czarne. Analiza wskaźnika pokazała, że najbardziej negatywne tendencje w tym obszarze odnotowuje się w strefach B, D, G, H oraz I. Straty i skutki społeczne, które powoduje bezrobocie są trudne do oszacowania. Pojawia się na niepokojącą skalę degradacja nie tylko bezrobotnych, ale także ich rodzin. Strata pracy, przejście na zasiłek, z kolei jego utrata i potrzeba korzystania z pomocy społecznej prowadzi do ubóstwa ze wszystkimi tego konsekwencjami. Bezrobocie burzy klimat życia rodzinnego. Wpływa destrukcyjnie na pełnienie przez rodzinę jej podstawowych funkcji, na realizację określonych zamierzeń, zadań i planów życiowych. Najbardziej bolesnym aspektem bezrobocia jest zagrożenie bezpiecznej egzystencji własnej rodziny. Brak pracy ma nie tylko negatywny wpływ na ekonomiczną funkcję rodziny, ale też na sferę psychiki. Powoduje jej szybką degradację, potęguje biedę i rozszerza sferę ubóstwa. Trudna sytuacja finansowa gospodarstw domowych dotkniętych bezrobociem wymusza także ograniczanie wydatków związanych z kształceniem dzieci. Bezrobocie naraża rodzinę na szereg niedogodności, sublimację

wielu ważnych potrzeb, niewłaściwe kształtowanie osobowości jej członków. Praca zawodowa wyznacza bowiem postawy i zachowania dzieci, system stosowanych przez nie ocen, kontakty ze środowiskiem rówieśniczym, uznawane przez nie wartości czy preferowane cele. Dążenia dzieci i młodzieży są silnie związane z pozycją zawodową rodziców, a otaczająca rzeczywistość postrzegana jest przez pryzmat ich pracy zawodowej. Zmiany w statusie zawodowym choćby jednego z rodziców nie pozostają więc bez wpływu na dokonywaną przez młodych ludzi ocenę rzeczywistości oraz ich własnej pozycji. Bezrobocie jest często w rodzinie czynnikiem konfliktogennym i nasilającym patologie społeczne takie jak nadużywanie alkoholu, zdobywanie środków pieniężnych nielegalnymi sposobami, przemoc w rodzinie. Głębokość zmian w rodzinie spowodowanych bezrobociem zależy w dużej mierze od struktury rodziny, jej fazy rozwoju, statusu społecznego, stanu zagospodarowania materialnego, kondycji zdrowotnej członków rodziny oraz środowiska lokalnego. Bezrobocie rodziców dla dzieci i młodzieży kończącej pewien etap edukacji niejednokrotnie oznacza zmianę i ograniczenie planów dalszego kształcenia, obniżanie ich aspiracji edukacyjnych, zahamowanie rozwijania ich uzdolnień w drodze dalszej nauki czy zajęć dodatkowych. Z powodu trudnej sytuacji materialnej rodziny, dzieci popadają w sytuacje konfliktowe w szkole z wychowawcami i nauczycielami. Odbija się to wszystko bardzo silnie na postawach dzieci i młodzieży, na ich zachowaniu oraz wartościowaniu zjawisk i osób.

Ostatnim z analizowanych wskaźników jest liczba osób pobierających wsparcie z uwagi na ubóstwo w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Negatywne tendencje w obszarze tego wskaźnika odnotowuje się na obszarach: B, E, G, I oraz K, jednak największe stężenie tego wskaźnika występuje w strefie K. Ubóstwo, to pojęcie, które z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie. Chociaż nikt nie kwestionuje faktu, że ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym, to dla polityki społecznej podstawowe znaczenie ciągle mają informacje dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego. Aby skutecznie zapobiegać oraz walczyć ze skutkami ubóstwa niezbędne jest zidentyfikowanie grup ludności najbardziej na nie narażonych. Czynnikiem istotnie decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby niewykształcone, bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych, a także rodziny, w których obecna jest osoba niepełnosprawna lub w podeszłym wieku. Ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem "podstawowe potrzeby" kryją się poza wyżywieniem takie potrzeby jak: ubranie, opłaty mieszkaniowe, leczenie, uzyskanie wykształcenia. Pierwszą przesłanką, która uprawnia do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest ubóstwo. Zjawisko to ma wiele przyczyn, które nie zawsze da się jasno wyodrębnić. Może ono być wywołane bezrobociem czy

niepełnosprawnością, ale także biernością życiową i brakiem odpowiedzialności za siebie i własną rodzinę. Wczesna detekcja tzw. szybkie wykrywanie i docieranie do rodziny czy osób znajdujących się na skraju ubóstwa, a później intensywna praca socjalna przyczynia się do niwelowania zjawiska ubóstwa.

4.1.2 Przestępczość

Tabela 13. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – przestępczość*

Strefa	Liczba wystawionych Niebieskich Kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba interwencji ogółem w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	0,32	25,73
B	0,38	18,65
C	0,00	7,71
D	0,00	25,80
E	0,14	12,21
F	0,00	19,33
G	0,13	18,24
H	0,00	11,69
I	0,45	14,41
J	0,00	6,78
K	0,52	11,11
Średnia	0,21	17,77

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Czulchowie.

Wielokrotnie wraz z uzależnieniem alkoholowym pojawia się problem przemocy domowej. Przemoc domowa może być generowana nie tylko ze strony alkoholizmu lecz także poprzez niezadanie życiową oraz poczucie bezsilności. Jako przemoc domową należy rozumieć jednorazowe lub powtarzające się świadome, celowe działania wystosowane przeciwko co najmniej jednej osobie z rodziny lub osobie pozostającej we wspólnym gospodarstwie domowym, w sposób narażający te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia naruszając nietykalność osobistą, godność, cielesność (w tym także seksualną) tym samym powodując szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołując cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. W celu skutecznego diagnozowania, zapobiegania i rozwiązywania problemów związanych z przemocą domową gmina jest zobowiązana do prowadzenia działań w zakresie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym oraz na poziomie wsparcia ze strony Ośrodka Pomocy Społecznej. Skala zjawiska przemocy w rodzinie jest niezwykle trudna do oszacowania. W dużej mierze wynika to z niechęci ofiar do poszukiwania pomocy, wiary w zmianę sytuacji i przede wszystkim problemów, efektywne podejmowanie działań interwencyjnych i pomocowych w momencie zaistniałego problemu oraz współdziałanie z innymi podmiotami przy rozwiązywaniu problemu i przeciwdziałaniu patologiom, przemocy w rodzinie. Na podstawie zgromadzonych danych zostały obliczone poszczególne wskaźniki obrazujące sytuację społeczną

związaną z przestępczością dla poszczególnych obszarów ujętych w tabeli powyżej. Zjawiska te zostały przedstawione za pomocą wskaźników obejmujących liczbę wydanych Niebieskich Kart w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz liczbę interwencji w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Typowanie jednostek, na podstawie których wyznacza się obszar z najwyższą koncentracją zjawisk problemowych związanych z przestępczością, zostało przeprowadzone na podstawie analizy wszystkich wymienionych powyżej wskaźników. W związku z powyższym szczególne negatywne tendencje odnotowuje się na obszarze jednostek A i B, które charakteryzują się koncentracją wszystkich dwóch problemów, z kolei obszary A i D charakteryzują się największym stężeniem problemów związanych z interwencjami policji.

4.1.3 Sytuacja demograficzna

Tabela 14. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – sytuacja demograficzna*

Strefa	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	16,11	56,18	27,71
B	15,35	56,25	28,40
C	23,36	64,63	12,02
D	18,55	61,25	20,20
E	18,59	62,42	19,00
F	26,47	56,72	16,81
G	15,39	60,41	24,19
H	15,26	65,91	18,83
I	18,17	63,66	18,17
J	15,58	63,35	21,07
K	15,80	65,28	18,92
Średnia	17,22	60,42	22,35

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Stopniowe starzenie się społeczeństwa jest niekorzystnym procesem demograficznym, który generuje problemy różnego rodzaju (zmniejszanie zasobu siły roboczej, osłabienie lokalnego kapitału ludzkiego czy pogarszanie struktury rynku pracy). Starzenie się społeczeństwa ma również skutki finansowe dla systemu finansów publicznych w postaci wzrostu kosztów opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi. W społeczeństwie, w którym żyje dużo seniorów konieczne jest zapewnienie podstawowych potrzeb związanych zarówno z eliminacją barier infrastrukturalnych, jak i potrzeb kulturalnych, edukacyjnych. Osoby te często bywają samotne i żyją w izolacji od mieszkańców. Często też nie wiedzą, że mogą aktywnie spędzać czas wolny, angażując się w życie lokalnej społeczności. Jak wynika z analizy wskaźnikowej sytuacji demograficznej wysoki wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym występuje w okręgach A, B i G.

4.2 Sfera gospodarcza

W celu zobrazowania występowania zjawisk problemowych na obszarze gminy Czarne w sferze gospodarczej dokonano analizy danych związanych z liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców; liczbą osób fizycznych, które zamknęły działalność gospodarczą w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców; liczbą podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz liczbą podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 mieszkańców, co pokazuje poniższa tabela. Przedstawione w tabeli dane stanowią wartości poszczególnych wskaźników dla odpowiadających im jednostek przestrzennych tj. 11 obszarów analitycznych.

Tabela 15. Czynniki gospodarcze służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego*

Strefa	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób fizycznych, które zamknęły działalność gospodarczą w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	3,25	0,25	7,32	0,25
B	4,99	0,15	15,66	0,31
C	4,31	0,23	5,90	0,00
D	4,20	0,08	8,41	0,41
E	4,48	0,00	10,85	0,00
F	5,04	0,42	14,29	0,42
G	2,85	0,13	6,86	0,13
H	4,55	0,65	12,99	0,65
I	2,85	0,15	12,31	0,45
J	2,16	0,00	8,08	0,00
K	1,56	0,00	11,81	0,00
Średnia	3,64	0,15	10,10	0,23

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Statystyczny w Gdańsku.

Najbardziej niekorzystna sytuacja gospodarcza występuje w strefie A, gdzie wszystkie analizowane wskaźniki osiągnęły wartości gorsze niż średnia dla całej gminy. Najbardziej korzystana sytuacja występuje natomiast na obszarze E.

4.3 Sfera funkcjonalno-przestrzenna

W celu zobrazowania występowania zjawisk problemowych na obszarze gminy Czarne w sferze funkcjonalno-przestrzennej dokonano analizy danych związanych z liczbą ogólnodostępnych obiektów sportowych (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz liczbą ogólnodostępnych placów zabaw (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Dogłębna

analiza sfery funkcjonalno-przestrzennej jest niezwykle istotna z uwagi na potencjalne możliwości typowania konkretnych działań rewitalizacyjnych w przestrzeni gminy.

Tabela 16. Czynniki funkcjonalno-przestrzenne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego*

Strefa	Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowych (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba ogólnodostępnych placów zabaw (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	0,00	0,00
B	0,00	0,08
C	0,00	0,23
D	0,00	0,16
E	0,41	0,27
F	0,00	0,42
G	0,13	0,26
H	0,00	0,32
I	0,30	0,45
J	0,14	0,29
K	0,00	1,04
Średnia	0,08	0,25

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Gmina Czarne jest uboga w ogólnodostępne obiekty sportowe i place zabaw. Jednostki przestrzenne, które charakteryzują się koncentracją wszystkich dwóch problemów o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym to obszary: A, B, C oraz D. Najlepsza sytuacja została odnotowana w okręgach E, G, I oraz J.

4.4 Sfera techniczna

W celu zobrazowania występowania zjawisk problemowych na obszarze gminy Czarne w sferze technicznej dokonano analizy danych związanych z liczbą obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz liczbą obiektów komunalnych wymagających remontu w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wysoka liczba posiadanych obiektów zabytkowych oraz obiektów wymagających do remontu może być interpretowana jako negatywne zjawisko z uwagi na brak środków na ochronę zabytków oraz pogarszający się stan zabudowań.

Tabela 17. Czynniki techniczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego*

Strefa	Liczba obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba obiektów komunalnych wymagających remontów w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	3,18	0,89
B	5,30	2,07
C	0,00	0,00
D	1,48	0,66
E	0,54	0,41
F	9,66	0,00
G	2,20	0,00
H	0,97	0,32
I	2,40	0,60
J	0,58	0,43
K	1,22	1,22
Średnia	2,48	0,79

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Ocena ilościowa i jakościowa wymienionych wyżej kluczowych czynników pozwoliła na zdiagnozowanie obszaru o największej koncentracji problemów o charakterze technicznym. Poziom natężenia poszczególnych czynników przedstawia tabela powyżej. Do jednostek przestrzennych, charakteryzujących się największą koncentracją problemów o charakterze technicznym, zaliczyć należy strefy A i B.

4.5 Sfera środowiskowa

W celu zobrazowania rozkładu zjawisk problemowych na obszarze gminy Czarne w sferze środowiskowej dokonano analizy danych związanych z powierzchnią ogółem materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców, powierzchnią ogólnodostępnych terenów zieleni w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz liczbą nieruchomości segregujących odpady w przeliczeniu na 100 mieszkańców, co pokazuje poniższa tabela. Przedstawione w niej dane stanowią wartości poszczególnych wskaźników dla odpowiadających im jednostek przestrzennych.

Tabela 18. Czynniki środowiskowe służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego*

Strefa	Powierzchnia ogółem (w m ²) materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Powierzchnia ogólnodostępnych terenów zieleni (w m ²) w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Ilość nieruchomości segregujących odpady w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	6,37	2 490,45	6,05
B	2,30	0,00	6,60
C	11,34	1 305,90	34,24
D	8,24	737,51	11,54
E	4,07	1 281,82	25,92
F	252,10	6 630,67	19,33
G	13,58	3 182,41	12,81
H	54,55	4 545,45	27,60
I	33,78	4 504,50	20,57
J	33,04	4 877,34	16,88
K	35,24	5 468,75	20,14
Średnia	21,60	2 499,80	14,83

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Ocena ilościowa i jakościowa wymienionych wyżej wskaźników pozwoliła wytyczyć obszary o najbardziej niekorzystnej sytuacji. W związku z powyższym szczególnie niekorzystne tendencje odnotowuje się w obszarach A, B i D. Pod względem powierzchni materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców najgorsza sytuacja ma się w strefie F, gdzie wskaźnik przewyższa średnią aż jedenastokrotnie. Biorąc pod uwagę powierzchnię ogólnodostępnych terenów zieleni, aż pięć z sześciu jednostek delimitacyjnych wyznaczonych na terenie miasta wykazuje wskaźnik poniżej średniej.

5 WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

W celu wyłonienia obszaru zdegradowanego w pierwszej kolejności dokonano analizy koncentracji problemów społecznych w odniesieniu do całej gminy Czarne. Analiza problemów społecznych obejmowała diagnozę ilościową w obszarze jedenastu różnych czynników społecznych odnoszących się do pomocy społecznej, sytuacji demograficznej i przestępczości. Dodatkowo diagnozę ilościową pogłębiono o analizę czynników gospodarczych, technicznych, środowiskowych i funkcjonalno-przestrzennych.

W celu zobrazowania całościowej sytuacji gminy Czarne dokonano zestawienia wszystkich czynników analizowanych w gminie, co przedstawia tabela 19.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 19 dotyczącej skali zjawisk kryzysowych stwierdza się, iż najwięcej zjawisk kryzysowych występuje na terenie stref: A, B, G oraz K.

W celu zoptymalizowania wyboru obszarów kwalifikujących się jako obszary zdegradowane zastosowano metody statystyczne oparte na wyznaczeniu mediany⁴ oraz dominanty⁵ zbioru wartości liczbowych występujących w poszczególnych obszarach jako negatywne zjawiska kryzysowe ogółem. W celu zobrazowania całościowej sytuacji gminy Czarne dokonano zestawienia wszystkich czynników analizowanych w gminie, co przedstawia tabela 19.

Dane⁶ rosnąco: 5, 6, 7, 7, 7, 8, 8, 11, 13, 15, 19.

Liczba danych: $n = 11$

Mediana = 8

Dominanta (moda) = 7

Jako obszar zdegradowany wyznacza się zatem obszary o liczbie zjawisk kryzysowych powyżej mediany (8) oraz dominanty (7) tj. strefy: A, B, G oraz K.

---

⁴ W statystyce jest to wartość cechy w szeregu uporządkowanym, powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji. Wyznaczenie mediany z jakiegoś zbioru liczb, polega na wypisaniu tych liczb w kolejności niemalejącej, a następnie wybraniu liczby środkowej (w przypadku gdy występuje nieparzysta liczba liczb w zbiorze). Jeżeli występuje parzysta liczba liczb w zbiorze, to mediana jest równa średniej arytmetycznej dwóch środkowych liczb.

⁵ Jest to wartość modalna, lub też wartość najczęstsza. Jest to jedna z miar tendencji centralnej, statystyka dla zmiennych o rozkładzie dyskretnym, wskazująca na wartość o największym prawdopodobieństwie wystąpienia, lub wartość najczęściej występująca w próbie. Dla zmiennej losowej o rozkładzie ciągłym jest to wartość, dla której funkcja gęstości prawdopodobieństwa ma wartość największą. Dominanta jest także najczęściej występującą wartością liczbową w danym zbiorze.

⁶ Wartości liczbowe występujące w poszczególnych obszarach jako negatywne zjawiska kryzysowe ogółem.

Tabela 19. Syntetyczne zestawienie liczby wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe, służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego.

Strefa	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK GOSPODARCZYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK TECHNICZNYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK KRYZYSOWYCH OGÓŁEM
A	5	4	2	2	2	15
B	11	2	2	2	2	19
C	0	2	2	0	1	5
D	2	2	2	0	2	8
E	5	0	0	0	1	6
F	2	2	1	1	1	7
G	10	2	0	0	1	13
H	4	2	1	0	1	8
I	4	2	0	0	1	7
J	4	2	0	0	1	7
K	7	1	1	1	1	11

Źródło: Opracowanie własne.

6 WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO NA TERENIE GMINY CZARNE

6.1 Analiza danych na potrzeby wyznaczenia obszaru rewitalizowanego

Wszelkie dane pozyskane w celu dokonania diagnoz ilościowych i jakościowych zostały przedstawione w zestawieniach tabelarycznych.

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizowanego dokonano pogłębionej analizy problemów społecznych, gospodarczych, funkcjonalno–przestrzennych, technicznych oraz środowiskowych występujących na obszarze zdegradowanym – wykorzystując dane ilościowe.

6.2 Sfera społeczna

6.2.1 Pomoc społeczna

Na podstawie danych z OPS w Czarnem przedstawiono poszczególne wskaźniki obrazujące sytuację społeczną na obszarze zdegradowanym. Zjawiska społeczne związane bezpośrednio ze sferą pomocy społecznej zostały przedstawione za pomocą wskaźników ujętych w tabeli poniżej.

Tabela 20. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego – pomoc społeczna*

Strefa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ogółem w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	4,97	0,96	2,29	2,10	0,19	2,17
B	7,21	3,53	3,15	2,84	1,15	3,68
G	6,47	3,23	2,72	3,62	0,78	3,23
K	12,15	5,38	3,65	5,21	0,69	0,00
Średnia	6,92	2,77	2,82	3,03	0,66	2,53

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Czarnem.

Najbardziej niekorzystna sytuacja występuje na obszarze B i K, gdzie odnotowano aż pięć z sześciu problemów, a ich wskaźniki osiągnęły wartości dużo gorsze niż średnia dla całej gminy. Najbardziej korzystana sytuacja występuje natomiast w strefie A.

6.2.2 Przestępczość

Przedstawiając sytuację obejmującą sferę społeczną na terenie obszaru zdegradowanego, należy uwzględnić zjawiska związane z przestępczością. W poniższej tabeli przedstawione zostały wartości poszczególnych wskaźników odpowiadające poszczególnym jednostkom przestrzennym obszaru zdegradowanego.

Tabela 21. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego – przestępczość*

Strefa	Liczba wystawionych Niebieskich Kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba interwencji ogółem w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	0,32	25,73
B	0,38	18,65
G	0,13	18,24
K	0,52	11,11
Średnia	0,33	20,18

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Komenda Powiatowa Policji w Czulchowie.

Wysoki wskaźnik liczby interwencji występuje na obszarze A. Z kolei liczba wydanych Niebieskich Kart w 2021 roku najwyższy wskaźnik osiągnęła w okręgu K. W jednostce przestrzennej G nie odnotowano żadnych negatywnych zjawisk.

6.2.3 Sytuacja demograficzna

Analiza sytuacji demograficznej została przeprowadzona na podstawie danych dotyczących liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. W poniższej tabeli przedstawione zostały wartości poszczególnych wskaźników odpowiadające poszczególnym jednostkom przestrzennym obszaru zdegradowanego.

Tabela 22. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – sytuacja demograficzna*

Strefa	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	16,11	56,18	27,71
B	15,35	56,25	28,40
G	15,39	60,41	24,19
K	15,80	65,28	18,92
Średnia	15,70	58,22	26,08

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Koncentracja negatywnych zjawisk w obszarze demograficznym występuje w jednostce przestrzennej B, gdzie odnotowano największe stężenie wszystkich trzech wskaźników. Sytuacja najlepiej wygląda w strefie K.

6.3 Sfera gospodarcza

Oceniając występowanie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej na obszarze zdegradowanym, dokonano analizy danych ilościowych związanych z osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą w 2021 roku; liczbą osób fizycznych, które zamknęły działalność gospodarczą w 2021 roku; liczbą podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON oraz liczbą podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON. W poniższej tabeli przedstawione zostały wartości wskaźników odpowiadające poszczególnym jednostkom przestrzennym obszaru zdegradowanego.

Tabela 23. Czynniki gospodarcze służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego*

Strefa	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób fizycznych, które zamknęły działalność gospodarczą w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON w 2021 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	3,25	0,25	7,32	0,25
B	4,99	0,15	15,66	0,31
G	2,85	0,13	6,86	0,13
K	1,56	0,00	11,81	0,00
Średnia	3,48	0,17	10,42	0,21

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Statystyczny w Gdańsku.

Najbardziej niekorzystna sytuacja występuje w strefie A, gdzie odnotowano wszystkie 4 problemy. Najniższy wskaźnik liczby zamkniętych działalności gospodarczych występuje na obszarze K, natomiast najwyższy wskaźnik liczby aktywnych podmiotów gospodarczych przejawia się na obszarze B.

6.4 Sfera funkcjonalno-przestrzenna

Dla oceny sytuacji występowania negatywnych zjawisk na obszarze zdegradowanym w sferze funkcjonalno-przestrzennej dokonano analizy danych ilościowych związanych z liczbą ogólnodostępnych obiektów sportowych (bez szkolnych) oraz liczbą ogólnodostępnych placów zabaw (bez szkolnych). W poniższej tabeli przedstawione zostały wartości poszczególnych wskaźników odpowiadające poszczególnym jednostkom przestrzennym obszaru zdegradowanego.

Tabela 24. Czynniki funkcjonalno-przestrzenne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego*

Strefa	Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowych (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba ogólnodostępnych placów zabaw (bez szkolnych) w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	0,00	0,00
B	0,00	0,08
G	0,13	0,26
K	0,00	1,04
Średnia	0,02	0,21

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Wysoki wskaźnik liczby ogólnodostępnych obiektów sportowych i placów zabaw występuje na obszarze G. Największe natężenie negatywnych zjawisk występuje w okręgach A i B.

6.5 Sfera techniczna

W sferze technicznej dokonano analizy danych ilościowych związanych z liczbą obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz liczbą obiektów komunalnych wymagających remontu. W poniższej tabeli przedstawione zostały wartości poszczególnych wskaźników odpowiadające poszczególnym jednostkom przestrzennym obszaru zdegradowanego.

Tabela 25. Czynniki techniczne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego*

Strefa	Liczba obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba obiektów komunalnych wymagających remontów w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	3,18	0,89
B	5,30	2,07
G	2,20	0,00
K	1,22	1,22
Średnia	3,39	1,14

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Koncentracja negatywnych zjawisk w obszarze technicznym występuje w jednostce przestrzennej B, gdzie odnotowano największe stężenie wszystkich dwóch wskaźników. Sytuacja najlepiej wygląda w strefie G.

6.6 Sfera środowiskowa

W sferze środowiskowej dokonano analizy danych ilościowych związanych z powierzchnią ogółem materiałów zawierających azbest, powierzchnią ogólnodostępnych terenów oraz liczbą nieruchomości segregujących odpady. W poniższej tabeli przedstawione zostały wartości poszczególnych wskaźników odpowiadające poszczególnym jednostkom przestrzennym obszaru zdegradowanego.

Tabela 26. Czynniki środowiskowe służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego*

Strefa	Powierzchnia ogółem (w m2) materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Powierzchnia ogólnodostępnych terenów zieleni (w m2) w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Ilość nieruchomości segregujących odpady w przeliczeniu na 100 mieszkańców
A	6,37	2 490,45	6,05
B	2,30	0,00	6,60
G	13,58	3 182,41	12,81
K	35,24	5 468,75	20,14
Średnia	10,37	2 254,86	9,38

* kolorem czerwonym oznaczono wynik poniżej średniej dla gminy Czarne, a kolorem zielonym wynik powyżej średniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Czarne.

Najwyższe natężenie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej występuje w strefie B. Najwyższy wskaźnik powierzchni ogólnodostępnych terenów zieleni oraz liczby nieruchomości segregujących odpady w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowano w obszarze K, gdzie jednocześnie powierzchnia materiałów zawierających azbest jest najwyższa w całym obszarze zdegradowanym.

6.7 Podsumowanie analizy danych na potrzeby wyznaczenia obszaru rewitalizowanego

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji dokonano analizy czynników w sferze społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej. Wartości wskaźników, które wskazywały na występowanie zjawiska problemowego w danym obszarze, zostały sumarycznie zestawione w poniższej tabeli.

Tabela 27. Syntetyczne zestawienie liczby wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe, służących wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego

Strefa	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK GOSPODARCZYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK TECHNICZNYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH	LICZBA NEGATYWNYCH ZJAWISK KRYZYSOWYCH OGÓŁEM
A	3	4	2	0	1	10
B	9	1	2	2	2	16
G	5	2	0	0	1	8
K	6	1	1	1	1	10

Źródło: Opracowanie własne.

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizowanego wykonano syntetyczne zestawienie wskaźników ilustrujących natężenie i koncentrację problemów na obszarze zdegradowanym, w podziale na poszczególne jednostki funkcjonalne.

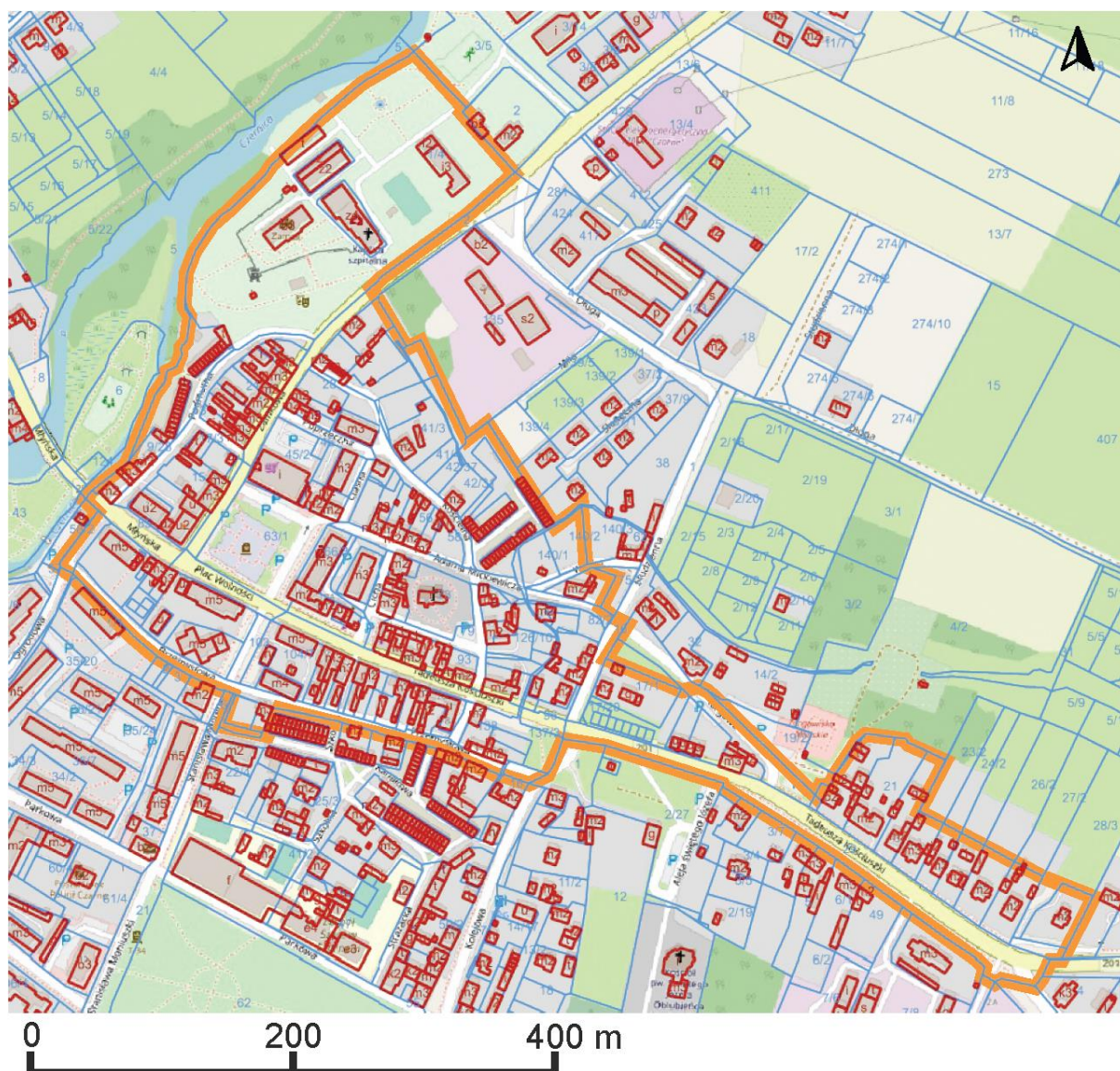
6.8 Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego

Mając na uwadze założenie, iż zgodnie z przepisami prawa, rewitalizacją można objąć obszar co najwyżej 20% powierzchni gminy, zamieszkiwany maksymalnie przez 30% ludności, wyznaczono obszar rewitalizowany jako teren, na którym występuje najwyższa koncentracja problemów społecznych, gospodarczych, techniczno-strukturalnych i środowiskowych, z uwzględnieniem jego istotnego znaczenia dla rozwoju gminy.

Analiza wskaźnikowa wykazała, że obszarem o najwyższej liczbie negatywnych zjawisk kryzysowych ogółem jest jednostka analityczna numer 2. Powierzchnia wyznaczonego obszaru wynosi 14,08 ha, co stanowi 0,06% powierzchni gminy, a zatem spełniony będzie wymóg, aby wielkość obszaru rewitalizowanego nie przekraczała 20% powierzchni gminy. Szacuje się, że obszar wskazany do rewitalizacji zamieszkuje 1 303 osoby, co stanowi 15,30% populacji gminy. Spełniony jest więc warunek, aby populacja obszaru rewitalizowanego nie przekraczała 30% ogółu mieszkańców gminy.

Poglądowa mapa z obszarem rewitalizacji znajduje się poniżej, mapa będąca załącznikiem do uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji znajduje się w Załączniku nr 1.

Rysunek 1 Poglądowa mapa obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 28. Jednostki analityczne zaliczone do obszaru rewitalizowanego.

Obszar	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (ha)
B (Miasto Czarne – ulice: Ciasna, Cicha, Kościelna, Kościuszki, Mickiewicza, Plac Wolności, Podmurna, Poprzeczna, Przemysłowa, Zamkowa)	1 303	14,08
Gmina Czarne	8 518	23 401
% przypadający na obszar rewitalizowany	15,30%	0,06%

Źródło: Opracowanie własne.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Ruch naturalny w gminie Czarne w latach 2012-2021	7
Wykres 2. Ludność gminy Czarne wg grup wiekowych oraz płci w 2021 roku	8
Wykres 3. Ludność w gminie Czarne według ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2021	9
Wykres 4. Bilans migracji w gminie Czarne w latach 2012-2021	9
Wykres 5. Zameldowania i wymeldowania w gminie Czarne w latach 2012-2021	10
Wykres 6. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w gminie Czarne w latach 2012-2021..	10
Wykres 7. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Czarne w 2021 roku wg sekcji PKD 2007.....	11
Wykres 8. Liczba pracujących w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym wg płci	13
Wykres 9. Liczba bezrobotnych w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym wg płci.....	14
Wykres 10. Liczba bezrobotnych w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym długotrwale bezrobotni	14
Wykres 11. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Czarne w latach 2012-2021, w tym wg płci.....	15
Wykres 12. Korzystający z pomocy społecznej oraz otrzymujący zasiłek w gminie Czarne w latach 2012-2021	16
Wykres 13. Kwoty wypłaconych świadczeń i zasiłków w gminie Czarne w latach 2012-2021 [w tys. zł]	17
Wykres 14. Frekwencja w wyborach samorządowych w latach 2010, 2014, 2018	19
Wykres 15. Uczniowie szkół podstawowych oraz współczynnik skolaryzacji w gminie Czarne w latach 2012-2021	24
Wykres 16. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej w gminie Czarne w latach 2012-2021.....	25
Wykres 17. Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania oraz długość czynnych sieci [km] w gminie Czarne w latach 2012-2021	26
Wykres 18. Zasoby mieszkaniowe w gminie Czarne w latach 2012-2021.....	27
Wykres 19. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania [m ²] w gminie Czarne w latach 2012-2021	28
Wykres 20. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w gminie Czarne w latach 2012-2020	29

SPIS TABEL

<i>Tabela 1. Ludność gminy Czarne w latach 2012-2021 .....</i>	<i>7</i>
<i>Tabela 2. Podmioty wg klas wielkości w gminie Czarne w latach 2012-2021.....</i>	<i>12</i>
<i>Tabela 3. Wskaźniki gospodarcze.....</i>	<i>12</i>
<i>Tabela 4. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w gminie Czarne w latach 2012-2021.....</i>	<i>17</i>
<i>Tabela 5. Przestępstwa stwierdzone (oszacowane) w gminie Czarne w latach 2012-2021.....</i>	<i>18</i>
<i>Tabela 6. Instytucje kultury w gminie Czarne w latach 2012-2021.....</i>	<i>20</i>
<i>Tabela 7. Ćwiczący w klubach sportowych w gminie Czarne w latach 2012-2020 .....</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 8. Wykaz czynników (wskaźników) społecznych analizowanych w procesie diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego na terenie gminy Czarne .....</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 9. Wykaz czynników (wskaźników) gospodarczych i funkcjonalno-przestrzennych analizowanych w procesie diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego na terenie gminy Czarne .....</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 10. Wykaz czynników (wskaźników) technicznych i środowiskowych analizowanych w procesie diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego na terenie gminy Czarne.....</i>	<i>33</i>
<i>Tabela 11. Strefy delimitacji gminy Czarne oraz liczba mieszkańców.....</i>	<i>34</i>
<i>Tabela 12. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – pomoc społeczna* .</i>	<i>35</i>
<i>Tabela 13. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – przestępczość* .....</i>	<i>39</i>
<i>Tabela 14. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – sytuacja demograficzna*.....</i>	<i>40</i>
<i>Tabela 15. Czynniki gospodarcze służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego* .....</i>	<i>41</i>
<i>Tabela 16. Czynniki funkcjonalno-przestrzenne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego* .....</i>	<i>42</i>
<i>Tabela 17. Czynniki techniczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego* .....</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 18. Czynniki środowiskowe służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego* .....</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 19. Syntetyczne zestawienie liczby wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe, służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego. ....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 20. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego – pomoc społeczna* .</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 21. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego – przestępczość* .....</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 22. Czynniki społeczne służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego – sytuacja demograficzna*.....</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 23. Czynniki gospodarcze służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego* .....</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 24. Czynniki funkcjonalno-przestrzenne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego* .....</i>	<i>50</i>
<i>Tabela 25. Czynniki techniczne służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego* .....</i>	<i>50</i>

<i>Tabela 26. Czynniki środowiskowe służące wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego*</i>	51
<i>Tabela 27. Syntetyczne zestawienie liczby wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe, służących wyznaczeniu obszaru rewitalizowanego</i>	51
<i>Tabela 28. Jednostki analityczne zaliczone do obszaru rewitalizowanego.</i>	53

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 - Załącznik do uchwały o wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji